

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta**

KATEDRA SOCIÁLNÍ PRÁCE

STUDIJNÍ OBOR: SOCIÁLNÍ PRÁCE

Bakalářská práce

Miroslava Hanušová

**Střídavá péče v obvodu Prahy 14
Shared custody in city district Prague 14**

Vedoucí práce: PhDr. Hana Pazlarová, Ph.D.

Praha 2016

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce PhDr. Haně Pazlarové, Ph.D. za ochotu a vlídnost, se kterou se ujala vedení mé práce a za cenné rady, které mi během vypracování jednotlivých částí bakalářské práce udělovala.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6.7.2016

.....
Miroslava Hanušová

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá střídavou výchovou jako jednou z forem porozvodové výchovy. Informuje o nejdůležitějších právních předpisech upravujících nejen střídavou výchovu, ale i zájem dítěte a vztahy rodičů a dětí.

V teoretické části přináší právní vymezení rozvodu a střídavé péče. Zabývá se faktory ovlivňujícími rozhodnutí soudu o střídavé péči a přináší informace o vývoji nálezů Ústavního soudu týkající se střídavé péče. V praktické části sleduje úspěšnost realizované střídavé péče v obvodu městské části Praha 14.

Klíčová slova:

Rodina, rozvod, porozvodová péče o děti, zájem dítěte, střídavá výchova

Abstract:

This bachelor thesis deals with shared custody as a post-divorce form of parenting. It discloses the most important legislation governing shared custody as well as the child's interest and the relationships between parents and children.

The theoretical part provides the legal definition of divorce and shared custody. It examines the factors that influence the court's decision on shared custody and provides information on the development of the findings made by the Constitutional Court regarding shared custody.

The practical part follows the success rate of shared custody implemented in city district Prague 14.

Keywords:

Family, divorce, post-divorce parental care, child's interest, shared custody

OSNOVA:

I. Úvod.....	7
II. Teoretická část.....	8
1. Rodina.....	8
2. Výchova v rodině	11
2.1. Definice výchovy dítěte.....	11
2.2. Role matky ve výchově.....	12
2.3. Role otce ve výchově.....	12
3. Rozvod.....	14
3.1. Právní vymezení rozvodu.....	14
3.2. Psychologické aspekty rozvodu.....	14
3.2.1. Syndrom zavrženého rodiče.....	16
3.3. Druhy péče o děti po rozvodu.....	18
4. Střídavá péče.....	20
4.1. Právní vymezení a zákonné předpoklady střídavé péče.....	21
4.2. Zájem dítěte.....	22
4.3. Kritéria vhodnosti střídavé péče.....	23
5. Faktory ovlivňující rozhodnutí o střídavé péči.....	25
5.1. Postoj a přání dítěte.....	25
5.1.1. Zjišťování postoje a přání dítěte.....	25
5.1.2. Pravdivost výpovědi dítěte.....	27
5.2. Věk a zdravotní stav dítěte.....	29
5.3. Interval střídání.....	31
5.4. Vzdálenost bydliště rodičů.....	32
5.5. Souhlas rodičů se střídavou péčí.....	34
6. Zahraniční přístup ke střídavé péči.....	38
7. Vývoj nálezů Ústavního soudu týkající se střídavé péče.....	41
III. Praktická část.....	44
1. Formulace výzkumných otázek.....	44
2. Metody řešení a výběrový soubor.....	45
3. Analýza kazuistik.....	46
4. Výsledky analýzy a diskuse.....	58
IV. Závěr.....	61
V. Zdroje a literatura.....	63

I. Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat tématu střídavá péče. Pojem střídavá péče se poprvé objevil v roce 1998 v souvislosti s novelizací tehdy platného zákona o rodině. Realizace střídavé péče měla přinést a také přinesla další způsob péče o nezletilé děti v případě, že se rodiče těchto nezletilých dětí rozhodnou, že z různých důvodů již nebudou fungovat jako partneři nebo jako manželé, že již prostě nebudou sdílet společnou domácnost. Takové rozhodnutí přináší spoustu změn, které výrazným způsobem zasáhnou do života celé rodiny, děti nevyjímaje.

Zavedení institutu střídavé péče je možné považovat za jeden z celé řady projevů zrovnoprávnění obou pohlaví souvisejících s rozvojem civilizace a se změnami ve fungování rodiny jako takové.

Upřednostňování matek při rozhodování, komu z rodičů bude dítě po rozpadu rodinného systému svěřeno do péče, bylo terčem oprávněné kritiky. Z obecného psychologického hlediska je pro zdravý vývoj dítěte důležitá jak péče a výchova matky, tak péče a výchova otce. Právní úprava týkající se rodičovské odpovědnosti za výchovu a vývoj dítěte přiznává stejná rodičovská práva i povinnosti oběma rodičům. Střídavá péče se tak dle mého názoru stala výsledkem snahy o realizaci toho, co bylo a je odborníky proklamováno a zákonem konstatováno. Tedy, aby výchova dítěte a péče o něj, byla spravedlivě rozdělena mezi oba rodiče.

V teoretické části své práce se nejprve zaměřuji na vymezení pojmu rodina a výchova v rodině. Následně charakterizuji střídavou péči a to jak z hlediska jejího zakotvení v zákoně, tak z hlediska názorů celé řady odborníků zabývajících se dětmi, jejich vývojem a výchovou. Současně se zabývám změnami v právnických názorech na konečné rozhodování soudů o střídavé péči.

V praktické části se zaměřuji na analýzu střídavé péče v městské části Praha 14. Vycházím ze své praxe sociální pracovnice oddělení sociálně-právní ochrany ÚMČ Prahy 14. Provedenou sondou do případů střídavé péče, které byly soudem nařízeny v rámci městské části Praha 14, jsem sledovala faktory, které ovlivnily konečné rozhodnutí soudu o střídavé péči a současně jsem se snažila najít odpověď na otázku, za jakých podmínek lze v těchto případech hovořit o úspěšnosti institutu střídavé péče.

II. Teoretická část

1. Rodina

Pojem střídavá péče nebo také střídavá výchova dětí úzce souvisí s pojmem rodina a následně s pojmem rozvod. Rodina s nezletilými dětmi rozpadající se rozvodem nebo rozchodem rodičů stojí v podstatě na počátku realizace toho, co následně nazýváme pojmem střídavá péče.

Jednoznačná definice pojmu rodina je velmi problematická. Liší se podle přístupu různých vědních disciplín jako je sociologie, psychologie, právo, pedagogika nebo demografie.

Právní řád České republiky obecnou definici rodiny jako takové neurčuje. Občanský zákoník stanoví, že manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Jednoznačnou definici rodiny zákoník bohužel neobsahuje, hovoří o „rodinném společenství“ či „rodinné domácnosti“.

Rodina není právní subjekt, tím jsou pouze její členové. Ti jsou posuzováni obecně jako rodina, pokud je mezi nimi příbuzenský, manželský nebo partnerský vztah, nebo jsou osobami blízkými. Občanský zákoník definuje "osobu blízkou" takto: „Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.“

Velký sociologický slovník vymezuje rodinu jako nejdůležitější společenskou skupinu a instituci s hlavními funkcemi reprodukce, výchovy, socializace a přenosu kulturních vzorů.¹⁾

Rodina je dle sociologické definice skupina osob, které jsou vzájemně spjaty pokrevními svazky, manželstvím (nebo srovnatelným právním vztahem) nebo adopcí. Základní rodinu tvoří muž, žena a jejich děti, rozšířená rodina zahrnuje prarodiče, tety, strýce a bratrance. Existuje také neúplná rodina pouze s jedním rodičem.²⁾

Jiné definice vyskytující se v sociologické literatuře popisují a vymezují rodinu prostřednictvím jejích funkcí a činností. Funkce rodiny jako je funkce reprodukční,

---

¹⁾ M. Petrušek (vyd.), Velký sociologický slovník. Praha: 1996, II. 940.

²⁾ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina>.

ekonomická, výchovná, sociálně psychologická, emocionální a další tak vlastně vysvětlují i samotné základní důvody pro vznik takového útvaru.

„Rodina zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina však plní určité role i ve vztahu ke společnosti. Je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní.“³⁾

Další z definic vysvětluje pojem rodina z hlediska psychologie: „Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde například o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.“⁴⁾

Psychologie pojímá rodinu jako jakýsi systém. Tento systémový přístup funguje na jedné hlavní zásadě a to takové, že celek je více než souhrn jeho částí. Fungování rodiny jako celku se tedy nedá poznat tím, že podrobně prozkoumáme psychiku jejích jednotlivých členů, protože tento rodinný celek obsahuje ještě něco navíc. Jakousi celkovou atmosféru, která vzniká vzájemným působením jednotlivců mezi sebou a která pak vytváří celkový obraz rodiny z hlediska psychologie. Patří sem třeba způsob, jakým manželé činí společná rozhodnutí, jak zvládají sporné situace, jak plánují společnou budoucnost rodiny.

Z hlediska sociální práce s rodinou a podpory rodiny se setkáváme s konstatováním, že rodina je společenská instituce, kdy struktura a fungování rodiny přímo souvisí s tím, jak funguje společnost a jak je strukturována. Pro současnou společnost je typická rodina malá a proměnlivá. Rodinu je v současnosti možné definovat jako společenství lidí, kteří se jako rodina cítí a současně jako nejvhodnější prostředí pro výchovu dětí.⁵⁾

Současná rodina prošla řadou změn. Z dnešního hlediska se rodina vyznačuje několika základními znaky jako je růst zaměstnanosti mužů i žen, růst vzdělanosti žen, stírání rozdílů mezi mužskou a ženskou rolí, omezení vícegeneračních vztahů, omezení časového prostoru kontaktů rodičů a dětí a omezení přímé komunikace a mezilidských vztahů jako následek technického rozvoje.⁶⁾

---

³⁾ Kraus, B., Poláčková, V. et al. Člověk prostředí výchova. 1.vyd. Brno: Paido, 2001, str.79.

⁴⁾ Sobotková, I. Psychologie rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, str. 22.

⁵⁾ Matoušek, O., Pazlarová H. a kol. Podpora rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2014, str. 17.

⁶⁾ Špaňhelová, I. Dítě a rozvod rodičů. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, str. 11,12.

Současnost spjatá s modernizací způsobila změny ve fungování lidské civilizace a zákonitě přinesla i změnu ve fungování rodiny jako takové. Tato skutečnost se mimo jiné odráží také v proměně definice rodiny. Nezřetelněji je tato změna vnímána právě z pohledu sociální práce s rodinou, kdy se za rodinu nepovažuje skupina lidí spojená tradičním pokrevním příbuzenstvím, ale mnohdy se jedná o skupinu dětí a dospělých, kteří se sami za rodinu považují a jako rodina fungují.

Bez ohledu na faktické složení rodiny lze prohlásit, že jedním z nejdůležitějších úkolů rodiny jako základního lidského společenství je zajištění zdravého vývoje dítěte, všech jeho potřeb a výchova dítěte.

2. Výchova v rodině

2.1. Definice výchovy v rodině

Výchovu můžeme definovat jako cílevědomé, plánovité, systematické a všestranné působení směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život. Výchova je zprostředkování znalostí, dovedností, postojů a určitých způsobů chování, které jsou přítomny v dané společnosti a které jsou pokládány za důležité k předání dalším generacím.

Rodina by měla vychovávat děti k tomu, aby si byly jisté v prostředí, v němž se pohybují, aby získaly zdravé vědomí vlastní hodnoty, dovedly fungovat mezi jinými dětmi a následně byly schopné jako plně samostatné a soběstačné lidské bytosti fungovat ve společnosti ostatních dospělých.

V rodičovském soužití je důležitá ve vztahu k dítěti především jednota. Pokud totiž jeden rodič řekne na danou věc ano a druhý řekne na stejnou věc ne, je to pro dítě zdrojem velkého zmatku. Především v raném věku je tato jednota důležitá, protože přináší dítěti jistotu. Základním výchovným momentem v rodině je pro dítě životní styl rodičů a jejich způsoby chování, jednání a reakcí na různé situace, které se pro dítě stávají výchovným vzorem. Láska a respekt rodičů navzájem jsou další věci, které dítě vnímá často beze slov.

Je důležité si uvědomit, jak velkou sílu příklad rodiče pro dítě má. Pokud je rodič moudrý, dokáže i negativní příklad použít jako zkušenost pro dítě. Takový negativní příklad lze použít k vyjádření chyby a současně úsilí o změnu. Pak i dítě má zkušenost, že mýlit se je možné a že je také zapotřebí svůj negativní čin napravit.⁷⁾

Psycholožka Prekopová říká, že první místo v rodině mají rodiče, jejich vztah a vazba je nejdůležitější. Druhé místo má dítě. Rodiče dávají dítěti lásku, péči, bezpečí, orientaci v hodnotách, vzor a také možnost k osamostatnění. V životě rodiny je důležité pěstovat řád rodiny a velmi důležitá je důslednost. Obojí je pro dítě zdrojem jistoty a bezpečí.

Psycholožka Lenka Šulová vyjádřila svůj názor na výchovu dítěte v rodině takto: „Dítě má oba rodiče. Oba rodiče mají k dítěti specifickou roli. Některé matky se domnívají, že otec je jakási jejich náhražka, že je to nedokonale fungující matka. Otec prostě není matka. Otec je otec, matka je matka. Jejich chování vůči dítěti je nezastupitelné, specifické a pro dítě životně potřebné.“⁸⁾

---

⁷⁾ Špaňhelová, I. Dítě a rozvod rodičů. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, str. 24.

⁸⁾ Výchova v rodině. [online]. [cit.15.2.2016]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/vychova-v-rodine.html>.

2.2. Role matky při výchově

Podle psycholožky Ilony Špaňhelové přináší matka do vztahu mezi ní a dítětem především dar přijetí. Toto přijetí je pro další psychický vývoj a zrání dítěte velmi důležité.

Matka miluje své dítě od prvního okamžiku, v podstatě od jeho početí. Matka je prvním člověkem, k němuž si dítě vytváří citový vztah a to už i v těhotenství. Psychologická literatura definuje mateřskou lásku jako nesobeckou a nepodmíněnou lásku matky ke svému dítěti. Znamená to, že matka miluje dítě za všech okolností, takové jaké je, nedává dítěti limity a přijímá ho bez omezení.

Matka přináší do vztahu dítěte ochranu, tato ochrana představuje určitou navigaci ze strany matky. Navigaci v tom smyslu, aby pro dítě bylo zřejmé, co má dělat a jak se má zachovat v situaci, pokud se ocitne bez matky, aby si dovedlo v danou chvíli poradit samo.

Dítě si odnáší model ženské role do svého dalšího života. Pokud je dítětem děvče, odnáší si ho v tom smyslu, že se podle něj do budoucna chová. Pokud je dítětem chlapec, odnáší si tento model chování v tom smyslu, že si podle tohoto příkladu vybírá v určitém slova smyslu svou budoucí životní partnerku.⁹⁾

2.3. Role otce při výchově

Otcovská láska je vnímána jako podmíněná a to tak, že otec miluje dítě za určitých podmínek, které jsou důležité pro rozvoj dítěte. Touto podmínkou je například skutečnost, že dítě má dobré známky, chová se slušně apod. Tento typ lásky začíná nabírat na intenzitě mezi šestým až sedmým rokem života dítěte a je pro jeho vývoj velmi důležitý, protože dítě táhne v jeho rozvoji dopředu. Otec je autoritou dětského myšlení a budoucího uplatnění dítěte ve společnosti.

Tam, kde o dítě pečují otcové, což předpokládá, že s nimi tráví více času, než bylo u mužů obvyklé, bývá spokojenější a sebejistější i dítě, které se lépe socializuje.

Otcové vymýšlejí nové hry, jsou podnětnější, náročnější. Dávají dětem více podnětů a více od nich vyžadují. Otcové jsou obratní odborníci v podněcování dítěte ke zvědavosti a vytrvalosti. Více než matky je povzbuzují v poznání nového, dosud nepoznaného. Jejich komunikace s dítětem je komplikovanější, tím aktivizují dítě a nutí ho porozumět, reagovat.

---

⁹⁾ Špaňhelová, I. Dítě a rozvod rodičů, 1. vyd. Praha: Grada, 2010, str. 19.

Muži ovlivňují vývoj dítěte směrem k okolnímu prostředí, podporují všechno, co dítě připravuje na konfrontaci s nástrahami okolního světa. ¹⁰⁾

Stejně jako matka přináší i otec do vztahu s dítětem ochranu. Ochrana vnímaná dítětem ze strany otce má širší rozměr. Tato ochrana v očích dítěte znamená, že otec je rozhodný a dovede se postavit před překážku. Tato rozhodnost následně přináší dítěti jistotu do jeho vnitřního prožívání.

Přítomnost obou rodičů při výchově dítěte má výrazně pozitivní dopad na jeho celkový vývoj - každý z rodičů dítě zpravidla jinak stimuluje. Každý z rodičů využívá svých výchovných schopností takovým způsobem, jak je to pro něj samotného přirozené a to jak geneticky, tak současně pod vlivem vlastní výchovy. Rodiče nejsou osobnostně identičtí a tedy se dá předpokládat, že každý z nich jinak reaguje, jinak uvažuje a jinak prožívá skutečnost, má jiné zájmy a jiný způsob komunikace s dítětem.

Mateřskou láskou může milovat i muž a naopak otcovskou i žena. Pro rovnoměrný a zdárný vývoj dítěte je velmi důležité, aby se dítě setkalo s oběma typy lásky, s oběma výchovnými přístupy. Pro dítě je velmi důležité, aby vidělo, že rodiče jsou v jednotě ohledně výchovných postupů směrem k dítěti, že se dokáží domluvit a podpořit ve svých názorech. Opakované sporné situace, jejich nevhodné zvládnutí a konflikty mezi rodiči se pak mnohdy stávají důvodem zániku manželství a rozpadu rodiny.

---

¹⁰⁾ Výchova v rodině. [online]. [cit.15.2.2016].Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/vychova-v-rodine.html>.

3. Rozvod

3.1. Právní vymezení rozvodu

Rozvod je právním ukončením manželského vztahu dvou jedinců. § 755 občanského zákoníku říká, že manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.

Rozvod manželství a rozpad rodiny představují jedno z emocionálně nejnáročnějších období jak v životě primární rodiny, tak velmi často i celé širší rodiny. Rozvod není v České republice ojedinělým jevem, ba právě naopak lze konstatovat relativně stále vysokou úroveň počtu rozvádějících se manželů.

Pro rozvod manželství v praxi platí, že mají-li manželé nezletilé dítě, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů, tedy rodičů dítěte.

Rozvod má své aspekty sociální, etické, právní, emoční a pochopitelně i psychologické.

3.2. Psychologické aspekty rozvodu

Z teoretického hlediska se hovoří o třech stádiích konfliktu mezi manželi. První stádium je nazýváno manželským nesouladem vznikajícím z rozporů, kdy partneři nejsou schopni najít vhodné kompromisy a své rozpory řešit.

Druhé stádium je nazváno manželským rozvratem, který pak následně přechází v rozvod jako třetí a poslední stádium konfliktu mezi dvěma životními partnery.

Rozvod může být považován za určité společenské opatření, které má zamezit nesouladu a konfliktům mezi manželi, má ukončit problematické soužití a umožnit další životní perspektivy. Současně mnoho autorů řadí rozvod mezi projevy tzv. sociální patologie.

Rozvodem pro děti zaniká jeho primární skupina - rodina, ke které patřily a která jim poskytovala základní pocit bezpečí, bez něhož se teď najednou musí obejít.

Rozvod není pro dítě bezvýznamnou událostí, je tedy velmi pravděpodobné, že na něj bude nějak reagovat. Po rozvodu jsou běžnou reakcí přechodná období smutku, která trvají i několik měsíců. U předškolních dětí a dětí mladšího školního věku je smutek převládající prvotní reakcí. U starších dětí bývá dle odborníků převládajícím pocitem vztek, projevující se následně formou agresivního chování dítěte v kolektivu vrstevníků, problémy v učení ale také

jako psychosomatické obtíže. Emoční zátěž dítěte při rozvodu rodičů může být také jedním z mimointelektových činitelů, které snižují výkonnost dítěte v oblasti školní úspěšnosti. ¹¹⁾

Smutek a vztek vyvádí děti z rovnováhy a vyvolává v nich nejistotu.

Také absence vysvětlení okolností rozvodu vede dítě ke hněvu. Přestože dle názoru psychologů nelze zabránit tomu, aby si dítě nevytvářelo vlastní teorie ohledně rozchodu rodičů, přesto je vhodné nenechat dítě bez odpovědi na jeho otázky a tak zabránit vyprovokování jeho hněvu. V každém věku dítěte lze nalézt vhodná, i když třeba zjednodušená, vysvětlení. ¹²⁾

V některých případech se stává, že se jeden z rodičů cítí po rozvodu nesmírně zraněný a následně pak očekává od svého dítěte, že se ujme jeho trápení. Z psychologického hlediska je tato situace pro dítě považována za velmi nebezpečnou, protože může u dítěte způsobit značné citové škody.

Ideální reakcí pro dítě po rozchodu nebo rozvodu rodičů je podle názoru odborníků, když se rodiče pokusí zbavit dítě břemene starostí dospělých a to prostřednictvím slov a vysvětlování.

Bohužel místo tohoto ideálního stavu dochází často k situacím, kdy jeden z rodičů označí bývalého partnera za přímo odpovědného za svůj smutek, za svou depresi a neustále ho očerňuje. Je více než pravděpodobné, že tyto děti budou mít o partnerském životě představu takovou, že partnerské soužití mezi mužem a ženou se neobejde bez nenávisti, nedůvěry nebo ponižování.

Opakované výzkumy prokázaly, že děti se nejhůře vyrovnávají s rozvodem rodičů v době puberty. Nejvíce nesnází připadá na střední školní věk. Chlapci reagují častěji smutkem, neuroticky nebo různými poruchami chování. Dívky mají tendenci proti rozvodu častěji v rámci svých možností bojovat. ¹³⁾

Jedním z tvrzených omylů současnosti je, že dítě si na skutečnost, že došlo k rozvodu jeho rodičů zvykne. Zvyknout se dá na mnohé, ale to neznamená, že by dětem rozvod rodičů nevadil. Psychologové hovoří o dlouhodobé zkušenosti z níž vyplývá, že dospělí jedinci se s rozvodovým traumatem vyrovnávají v průměru dva roky. U dítěte však podobný odhad podle názoru psychologů učinit nelze. Velmi často má porozvodová situace u dětí charakter jakési opouzdřené miny, o níž nevíme, kdy a jakou formou vybuchne.

---

¹¹⁾ Matějček, Z. Praxe dětského psychologického poradenství. 2. vydání. Praha: Portál, 2011, str. 123.

¹²⁾ Berger, M., Gravillon, I. Když se rodiče rozvádějí. 1. vydání. Praha: Portál, 2011, str. 55.

¹³⁾ Novák, T. Péče o dítě po rozvodu a její úskalí. 1. vydání. Praha: Grada, 2012, str. 97.

Děti vnímají rodičovské spory jinak než dospělí. Pokud k tomu nejsou podněcovány z okolí, nezabývají se příliš otázkou, kdo za co může. Je jim také cizí myšlenka jednoho z rodičů za jeho odchod od rodiny trestat.¹⁴⁾

3.2.1 Syndrom zavrženého rodiče

Myšlenka trestat bývá v rozvodových konfliktech namířena jedním rodičem proti druhému s cílem získat dítě na „svou stranu“ jako důvěrníka a oporu. Realizace této trestající myšlenky vytváří prostor pro vznik syndromu odmítaného či zavrženého rodiče. Zavrženým rodičem bývá častěji ten z dvojice, kdo z rodiny odešel bez dítěte. Odchodem jednoho z rodičů se výrazně mění rovnováha výchovného působení ve prospěch toho, kdo s dítětem zůstal.

Podstatou syndromu zavrženého rodiče je dle hodnocení odborníků prováděné tzv. mentální programování, laicky řečeno vymývání mozku. Motivace programujícího rodiče vyplývá převážně z těch horších stránek lidské povahy, jako je motiv moci, pomsty, trestání, nenávist a agrese, jimž je dán volný průběh.

Dítě nemá možnost vzdorovat vlivu toho rodiče, se kterým je v těsném kontaktu. Tento rodič dítě přímo i nepřímo „programuje“ a nutí ho přiklonit se za každou cenu na jeho stranu. Svobodný názor dítěte je potlačován. V rámci adaptace dítěte na nové prostředí a vlivem pudu sebezáchovy přejímá dítě názory a postoje onoho jediného rodiče. Pokud ten hovoří o druhém rodiči negativně, dítě nemá možnost si tyto informace ověřit a za nějakou dobu je chtě nechťe přijímá za své.¹⁵⁾

U dítěte s rozvinutým syndromem zavrženého rodiče dochází samozřejmě i k průvodním důsledkům tohoto jevu, mezi které patří skutečnost, že dítě ztratí téměř vše, co s druhým rodičem souvisí a že se u dítěte zabrzdí a zdeformuje jeho emocionální a psychosociální vývoj.

Ztráty se týkají hmotných statků, výchovného a vzdělávacího působení druhého rodiče a jeho praktické pomoci v různých životních fázích či situacích. Dítě je programováno k potlačení původních pozitivních emocí k nyní zavrhovanému rodiči.

---

¹⁴⁾ Novák, T. Vztah otce a syna. 1.vydání. Praha: Grada, 2008, str. 94.

¹⁵⁾ Syndrom zavrženého rodiče.[online]. [cit.15.2.2016]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/dusledky-vylucne-pece-jednoho-rodice/syndrom-zavrzeneho-rodice.html>.

Dítěti se podstatným způsobem naruší jeho sebedůvěra, když následně zjišťuje, že polovina jeho genetické výbavy je ze špatného, závadného rodiče. Dítěti je narušen vztah k autoritám a snížena schopnost sociální diferenciacce. Je mu znemožněno, aby zažilo tolik potřebný model slušné, civilizované domluvy i za ztížených podmínek mezi dvěma různými stranami. Dítě, které takový model má, je mnohem lépe vybaveno pro svůj budoucí život. Současně je dítěti odebrán vhodný, tolik potřebný model k převzetí sexuální identity a role. Programuje-li matka, pak chlapci jsou poškozováni v identifikaci s přirozeným mužským vzorem, tedy otcem, a dívkám je ztěžována volba erotického partnera v budoucnosti, který je rovněž vybírán podle otcovské předlohy. Programuje-li otec, pak se popsany obraz pouze zrcadlově mění.¹⁶⁾

Syndromem zavrženého rodiče se velmi intenzivně zabýval i význačný český psycholog Eduard Bakalář, který je také autorem českého překladu tohoto termínu. Bakalář doporučuje rozlišování termínu zavrženého a odcizeného rodiče: „V případech systematického emocionálního programování dítěte jedním rodičem proti rodiči druhému s cílem převrátit původně kladný vztah dítěte k rodiči ve lhostejnost nebo spíše v nenávisť užívat výhradně termínu syndrom zavrženého rodiče. Syndrom odcizeného rodiče používat jen v případech, kdy dochází k odcizení, avšak bez programovaného úsilí rodiče.“

Popouzením dítěte jedním z rodičů proti tomu druhému se zabýval již v 70. letech 20. století lékař Vojtěch Trnka, který popsal popouzení takto:

„Popouzení je jakékoliv ovlivňování dítěte, ať již přímé nebo nepřímé, s úmyslem snížit hodnotu rodiče v očích dítěte. V širším slova smyslu do pojmu popouzení zařazujeme působení, aby se někdo na někoho hněval, zlobil, aby mu nedůvěřoval, aby se ho bál, aby měl o něm špatné mínění, aby ho nenáviděl, aby si přál mu škodit, případně aby se s ním nechtěl stýkat, aby jej vytěsnil ze svého citového života apod.“¹⁷⁾

Všechny zjištěné skutečnosti týkající se zmiňovaného syndromu lze uzavřít konstatováním, že vytvoří-li se v psychice dítěte syndrom zavrženého rodiče, dochází k zdeformování jádra vlastní dětské osobnosti, což dítě celoživotně poznamenává.

---

¹⁶⁾ Bakalář, E. Syndrom zavrženého rodiče. [online] Publikováno 2002. [cit.15.2.2016]. Dostupné z <http://www.iustin.cz/Litera/BAKNOV.asp>.

¹⁷⁾ Syndrom zavrženého rodiče.[online].[cit.15.2.2016]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/dusledky-vylucne-pece-jednoho-rodice/syndrom-zavrzeneho-rodice.html>.

3.3. Druhy péče o děti po rozvodu

V Úmluvě o právech dítěte je uvedeno právo dítěte na výchovu v rodině. Pokud rodina zaniká rozvodem, je nutné situaci dítěte vyřešit tak, aby byl zohledněn zájem dítěte.

K rozvodu v ČR může dojít až po vyřešení otázky výchovy a výživy nezletilého dítěte. Musí být tedy jasné, do jaké formy péče jsou děti po rozvodu manželství rodičů svěřeny. Aktuálně péči o děti v období po rozvodu upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti 1.1.2014.

Tento zákon v § 906 říká, že má-li být rozhodnuto o rozvodu manželství rodičů dítěte, soud nejprve určí, jak bude každý z rodičů napříště o dítě pečovat, a to s uvážením zájmu dítěte. Dále pak § 907 stanoví, že soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče dítěte souhlasili.¹⁸⁾

Péče jednoho z rodičů nebo též výlučná péče znamená, že rozsudkem soudu je nezletilé dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů a tomu z rodičů, který nebude mít dítě ve své osobní péči, je stanovena vyživovací povinnost.

V souladu s literou zákona je výše vyživovací povinnosti na nezletilé dítě při rozhodování soudu ovlivněna na jedné straně oprávněnými potřebami dítěte, které se odvíjejí od věku dítěte, jeho zdravotního stavu, vzdělávání a zájmových činností a na druhé straně finančními možnostmi, schopnostmi a majetkovými poměry povinného rodiče.

V případě výlučné péče je možné schválit dohodu rodičů. Znamená to, že rodiče předkládají soudu svou dohodu o tom, u koho bude dítě v péči a jakou výší výživného se druhý z rodičů bude podílet na úhradě potřeb dítěte. O kontaktu dítěte s tím z rodičů, který nebude mít dítě v přímé péči, soud rozhoduje pouze na základě samostatného návrhu rodičů. Jinak se prakticky zcela automaticky předpokládá, že na této skutečnosti se rodiče sami dohodnou.

Dohoda rodičů by měla mít přednost před soudním rozhodnutím, protože vyjadřuje vzájemné požadavky rodičů dítěte. Pokud jsou tedy rodiče schopni se dohodnout na všech základních věcech, bude to vždy znamenat menší psychickou zátěž pro děti

Střídavá péče je charakterizovaná jako svěřením dítěte v určitém přesně vymezeném časovém období do výchovy a péče jednoho rodiče a v následujícím časovém období do výchovy a péče druhého z rodičů. Svěřením se děje rozsudkem soudu. Délka intervalu střídání není zákonem vymezena. Podle zkušeností je nejvhodnější střídání po týdnu. Podle současné

---

¹⁸⁾ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

právní úpravy není pro zmíněnou péči nezbytný souhlas obou rodičů. Psychologicky je tato skutečnost velmi sporná, protože je velký rozdíl mezi psychologickou skutečností, kdy se rodiče dítěte ztotožní s rozsudkem a kdy se „pouze“ podřídí rozsudku.

Při střídavé péči se vyživovací povinnost k nezletilému dítěti stanoví oběma rodičům s ohledem na jejich majetkové poměry, finanční možnosti a schopnosti.

Společná výchova předpokládá, že rodiče zůstávají v různých variantách společenského soužití, někdy zůstávají i společně bydlet. Důležité je, že rozsudek soudu nevymezuje časové období, po které o dítě pečuje jeden či druhý z rodičů. Vše závisí na oboustranné dohodě a přátelském vztahu mezi rodiči dítěte. Na rozdíl od rozhodnutí o střídavé péči je v případě společné péče vyžadován souhlas obou rodičů, soud pak schvaluje tzv. dohodu rodičů..

V případě společné péče soud o výši vyživovací povinnosti rodičů k nezletilému dítěti nerozhoduje.

„Nejlepší přístup k péči o dítě po rozvodu spočívá zcela jistě v tom, aby rodiče zůstali přizpůsobiví, aby vnímali signály, které k nim dítě vysílá. Přizpůsobit se potřebám dítěte musí vždy zůstat klíčovou otázkou“¹⁹⁾

---

¹⁹⁾ Berger, M., Gravillon, I. Když se rodiče rozvádějí. 1. vydání. Praha: Portál, 2011, str. 105.

4. Střídavá péče

Odborníci hovoří o skutečnosti, kdy si někteří dospělí jedinci představují, že lze zůstat rodičem i na dálku. To je omyl. Pro dítě je skutečným rodičem ten z nich, který je fyzicky přítomen v každodenních situacích, když ho dítě potřebuje. Tato skutečnost definuje podstatu střídavé péče jako snahu zachovat pro dítě výchovný vliv obou rodičů ve stejném časovém rozsahu.

Klinický psycholog R.A Warshak ve své knize „Revoluce v porozvodové péči“ kritizoval skutečnost, kdy jsou děti po rozvodu rodičů svěřovány téměř výlučně matkám a následkem toho nastává situace, že matky jsou trvale přetížené, zatímco výchovného potenciálu otců se využívá minimálně nebo vůbec. Podle jeho názoru preferování matek při svěřování dítěte do péče nemá nic společného se zájmem dítěte, neboť výzkum prokázal, že otcové jsou pro vývoj dětí stejně důležití jako matky. Warshak nabízí řešení formou společné péče, která podle něj neznamena, že se oba rodiče budou stejnou měrou podílet na péči a výchově dítěte, ale znamená, že ani jeden rodič nebude z výchovy a z péče o dítě výrazně eliminován a dítě se bude ve fyzické péči rodičů střídat tak, aby nebyl přerušen vztah dítě - rodič a aby současně ani jeden z rodičů nebyl prakticky zbavován odpovědnosti za výchovu, zdraví a vzdělání svých dětí. Autor ve své knize dále konstatuje, že společná péče nejlépe funguje, když jsou oba rodiče přesvědčeni, že ten druhý je pro děti důležitý a že ten druhý je stejně dobrým rodičem jako on sám. Jako další podmínky dobrého fungování této společné péče uvádí, že rodiče vzájemně spolupracují, mají slušnou úroveň komunikace, nezatahují děti do svých konfliktů a žijí blízko sebe.

„Měli bychom pokud možno co nejvíce umožnit dětem udržovat smysluplné vztahy s oběma rodiči. I když společná péče není vhodná pro každou rozvedenou rodinu, některá z forem tohoto druhu rodičovské péče by se měla v naší společnosti stát normou,“ říká Warshak.²⁰⁾

Způsob péče rodičů o děti po rozvodu popsany Warshakem a nazvaný společná péče rodičů obsahuje ve své podstatě myšlenku a kritéria zákonem přijaté střídavé péče.

Uzákonění institutu střídavé péče vyvolalo bouřlivou diskusi na straně laické i odborné veřejnosti. Někteří odborníci se ke střídavé péči vyjádřili spíše odmítavě z důvodu ztráty pocitu domova u dítěte a negativního dopadu na dětskou psychiku jako následek častého stěhování. Většina odborníků se ke střídavé péči po rozchodu rodičů spíše přiklání s tím, že

---

²⁰⁾ Warshak, R.A. Revoluce v porozvodové péči o děti. 1. vydání. Praha: Portál, 1996.

dítě není ochuzeno o péči ani jednoho z rodičů a vidí výhody v zapojení obou rodičů do procesu výchovy.

Jedním z těchto odborníků je i dětský psycholog Václav Mertin, který nesouhlasí s názorem, že střídavá péče je opatřením pro dospělé. Pak by totiž podle něj i rozvod musel být opatřením pro dospělé, protože děti si přejí být s oběma rodiči. Václav Mertin pokládá střídavou výchovu po společné péči za nejméně špatnou z porozvodových variant.²¹⁾

„Střídavá péče je jedna z variant, která dětem pomůže neztratit ty, které mají rády – mámu s tátou,“ říká ve své knize pojednávající o střídavé péči psycholog Tomáš Novák V souladu s jeho názorem může být střídavá péče nejlepší ze všech špatných řešení vyplývajících z kontextu rodinného rozvratu. Současně ale dodává, že k tomu, aby se střídavá péče zdařila, je potřeba značná míra vzájemné tolerance rodičů a ochota nebrat svoje výchovné styly a postupy jako ty jediné pravé.²²⁾

Cílem střídavé péče není dle názoru celé řady autorů rozdělit za každou cenu výchovu dítěte mezi oba rodiče, ale zajistit dítěti všestranný rozvoj jeho osobnosti a uspokojit jeho citové potřeby v co možná největší míře. V tom je spatřován smysl střídavé péče, která by měla znamenat to nejvhodnější řešení pro zajištění řádné výchovy dítěte hned po úplné rodině.

4.1. Právní vymezení a zákonné předpoklady nařízení střídavé péče

Střídavá péče jinak také označovaná pojmem střídavá výchova je jedna z forem péče o dítě v případě rozvodu nebo rozchodu rodičů. Střídavá péče je v České republice prakticky možná od roku 1998, kdy byl institut střídavé péče zakotven zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se měnil a doplnil zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Ustanovení § 26 zákona o rodině znělo tak, že jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Uvedená novela tak zavedla právní pojem „střídavá výchova.“

Aktuálně střídavou péči upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti 1.1.2014. Občanský zákoník na rozdíl od zákona o rodině používá pojmu „střídavá péče.“ Dle výkladu zákona tak může soud o střídavé péči rozhodnout i bez souhlasu rodičů.

---

²¹⁾ Mertin, V. Dvakrát doma. [online]. Publikováno 27.7.2011. [cit.23.3.2016]. Dostupné z: <http://www.stridavka.cz/dvakrat-doma.html>.

²²⁾ Novák, T. Střídavá péče o dítě. 1. vydání. Praha: Portál, 2013, str. 11.

Návrh na střídavou péči se podává písemně u okresního soudu, v jehož obvodu má dítě faktické bydliště. Podle zákona ani jeden z rodičů nemůže zastoupit dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmu mezi rodiči a dítětem. Dítěti bude proto soudem ustanoven opatrovník, kterým je zpravidla místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Povinnost přispívat finančně na výživu dítěte při střídavé péči nezaniká. Pokud se rodiče o výši výživného na dítě nedohodnou, určí výši výživného soud. Výše výživného je podle konstatování zákona ovlivněna na straně jedné potřebami oprávněného dítěte a na straně druhé finančními možnostmi, schopnostmi a majetkovými poměry osoby povinné, tedy v tomto případě obou rodičů. Potřeby dítěte se odvíjejí od věku dítěte, jeho zdravotního stavu, zájmových aktivit a od jeho přípravy na budoucí povolání. Jestliže mají rodiče přibližně stejné příjmy, mohou mít za povinnost přispívat si navzájem na výživu dítěte přibližně stejné částky. Pokud příjem jednoho z rodičů výrazně převyšuje příjem druhého, platí rodič s vyšším příjmem i vyšší výživné.

Při rozhodování o svěřeni dítěte do péče soud podle zákona rozhoduje tak, aby toto rozhodnutí odpovídalo zájmu dítěte, kdy soud bere ohled na osobnost dítěte, na jeho vlohy a schopnosti ve vztahu k životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého rodičů a na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí. Současně soud vezme vždy v úvahu skutečnost, který z rodičů dosud o dítě pečoval a dbal o jeho řádnou výchovu a dbá rovněž na právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi.

Zjištění zájmu dítěte je samo o sobě klíčem k posouzení vhodnosti střídavé péče.

4.2. Zájem dítěte

Jak v případě zákona o rodině, tak v případě pozdější úpravy střídavé péče v občanském zákoníku je zakotven důraz na to, aby rozhodnutí soudu bylo v zájmu dítěte.

Důraz na ochranu zájmu dítěte je vyjádřen nejen v současné úpravě rodinného práva v rámci novely občanského zákoníku, ale zejména v mnoha mezinárodních smlouvách a právních dokumentech.

Mezinárodní Úmluva o právech dítěte ve své preambuli říká, že v zájmu plného a harmonického rozvoje dětské osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění. V ustanovení článku 3 Úmluvy o právech dítěte se konstatuje, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už

uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.²³⁾

Výbor OSN pro práva dítěte formuloval několik faktorů, na které je nutno brát zřetel při formulování nejlepšího zájmu dítěte a to na: postoj dítěte, identitu dítěte, zachování rodinného prostředí, péči o ochranu a bezpečí dítěte, příslušnost dítěte ke zranitelné skupině dětí, právo dítěte na zdraví, právo dítěte na vzdělání a právo na to, aby dítě bylo v péči obou rodičů.

Ústavní soud v nálezu ze dne 30.12.2014 reflektuje postoj Výboru OSN pro práva dítěte a vykládá zásadu nejlepšího zájmu dítěte tak, že pojetí nejlepšího zájmu dítěte je flexibilní a adaptabilní. Zájem dítěte by měl být tedy definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě nachází. Nejlepší zájem dítěte tak může být v konfliktu s oprávněnými zájmy ostatních osob (velmi často rodičů atd.). Nejlepší zájem dítěte pak má vyšší váhu než ostatní oprávněné zájmy, které je nutno také vzít v potaz.²⁴⁾ Takovým oprávněným zájmem je právo rodiče na výchovu svého dítěte zakotvené v Listině základních práv a svobod.

Z judikatury týkající se výkladu pojmu zájem dítěte vyplývá, že zájem dítěte lze chápat jako zajištění stabilního prostředí péče o dítě a výchovu dítěte v atmosféře porozumění, tolerance a harmonie tak, aby výchova a péče o dítě vedla k pozitivnímu vývoji jeho osobnosti, fyzických a rozumových schopností a k mravnímu a sociálnímu rozvoji.

4.3. Kritéria vhodnosti střídavé péče podle Ústavního soudu

Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 26.5.2014 by mělo být za situace, kdy se oba rodiče o své děti aktivně zajímají, jsou stejnou měrou ochotni a schopni pečovat o jejich zdraví a o jejich tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a kdy současně tyto děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah, svěřeni dítěte do střídavé péče pravidlem, nikoliv výjimkou.²⁵⁾

Přesto v dalším svém nálezu Ústavní soud konstatuje, že střídavá péče není automatickým řešením rozchodu rodičů a formuluje čtyři základní pravidla, kterými se musí soudy prvního stupně při posuzování střídavé péče o každé konkrétní dítě zabývat.²⁶⁾

Tato čtyři kritéria jsou následující:

- a) existence pokrevního pouta mezi dítětem a osobou usilující o jeho svěřeni do péče

---

²³⁾ / Úmluva o právech dítěte ze dne 20.11.1989, vyhlášená sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí ČSFR č. 104/1991 Sb.

²⁴⁾ Trávníček, M. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, str. 6.

²⁵⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 26.5.2014 sp.zn. I. ÚS 2482/13.

²⁶⁾ Nález Ústavního soud ze dne 30.12.2014, sp.zn. I. ÚS 1554/14.

- b) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče daného rodiče
- c) schopnost daného rodiče zajistit řádný vývoj dítěte a jeho fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby
- d) přání dítěte.

Jedná se o tzv. objektivní kritéria vhodnosti střídavé péče. Vedle těchto kritérií Ústavní soud definuje řadu okolností, které mohou mít vliv na konečné rozhodnutí soudu o střídavé péči.

První skupinu tvoří okolnosti, které vytvářejí jasný předpoklad nevhodnosti střídavé péče.

Mezi tyto okolnosti patří skutečnost, že:

- jeden z rodičů byl v blízké minulosti odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody
- jeden z rodičů se prokazatelně dopustil násilí na druhém z rodičů
- jeden z rodičů se prokazatelně dopustil násilí na dítěti
- jeden z rodičů je osobou závislou na návykových látkách
- jeden z rodičů vede nezřízený život
- jeden z rodičů má diagnostikované závažné psychické problémy
- dítě je dosud kojeno.

Další skupinu tvoří okolnosti, které zcela jasně střídavou péči nevylučují, ale svou specifičností mohou svěřeni dítěte do střídavé péče bránit. Těmito okolnostmi jsou specifický zdravotní stav nebo psychický stav dítěte, pro který by střídavá péče pro dítě představovala nepřiměřenou zátěž a dále velká vzdálenost bydlišť rodičů a to zejména tehdy, pokud by tato vzdálenost mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte.²⁷⁾

Neméně důležitou okolností, která nehovoří ve prospěch střídavé péče je nevhodná komunikace či zhoršená kvalita komunikace mezi rodiči dítěte. Nicméně tato okolnost sama o sobě většinou rozhodnutí soudu o střídavé péči nevylučuje. Nejprve je třeba dle názoru Ústavního soudu pokusit se komunikaci mezi rodiči zlepšit, napravit a teprve tehdy, pokud pokusy o nápravu nemají účinek, mohou soudy střídavou péči vyloučit.

Mezi okolnosti, které naopak střídavou péči legitimně vyloučit zásadně nemohou, patří podle Ústavního soudu zejména ochrana práv druhého rodiče, protože žádný z rodičů nemá k péči o dítě silnější právo, a dále nesouhlas rodiče se střídavou péčí.²⁸⁾

---

²⁷⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 30.12.2014, sp.zn. I. ÚS 1554/14.

²⁸⁾ Trávníček, M. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, str. 10.

5. Faktory ovlivňující rozhodnutí o střídavé péči

5.1. Postoj a přání dítěte

Zájem dítěte je velmi úzce spjat s přáním, názorem nebo postojem dítěte samotného. Právo dítěte na informace a na svobodné vyjádření svých vlastních názorů a postojů ve všech záležitostech, které se ho týkají, je jedno z nejdůležitějších základních práv dítěte. Článek 12 Úmluvy o právech dítěte uvádí, že dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo tyto názory vyjadřovat svobodně a ve všech záležitostech, které se ho dotýkají.²⁹⁾

Z pokynů Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem současně vyplývá, že právo dítěte být slyšeno je jeho právem, nikoliv povinností. Pokud tedy dítě nechce být slyšeno, nemělo by být k takovému kroku nuceno.³⁰⁾

Názorům dítěte se musí věnovat taková pozornost, která odpovídajícím způsobem zohledňuje věk dítěte a úroveň jeho vyspělosti. Zjištěný názor dítěte musí vzít soud náležitě v úvahu.

5.1.1. Zjišťování postoje dítěte

Proces zjišťování názoru dítěte a poskytování informací dítěti je zpřesněn v nové úpravě občanského zákoníku, který říká, že soud poskytne dítěti před rozhodnutím, které se dotýká jeho zájmu, potřebné informace, aby si mohlo samo vytvořit vlastní názor a tento soudu sdělit. Tomuto názoru pak soud věnuje patřičnou pozornost. Je založena právní fikce, že dítě starší dvanácti let je schopno přijmout informaci, vytvořit si vlastní názor a tento následně sdělit.³¹⁾

To však neznamená, že dítě mladší dvanácti let by nebylo schopno přijmout určitou informaci, vytvořit si svůj vlastní názor a tento názor následně sdělit. Posouzení této schopnosti dítěte mladšího 12 let a zejména jeho rozumové a emocionální vyspělosti náleží soudu, který každý případ posuzuje individuálně.

V souladu s příslušným ustanovením občanského zákoníku týkajícím se zjišťování názoru dítěte, musí být dítěti poskytnuty informace v dostatečné míře a odpovídajícím způsobem tak, aby si samo mohlo vytvořit svůj vlastní názor. Otázka dostatečné míry a odpovídajícího

---

²⁹⁾ Úmluva o právech dítěte.

³⁰⁾ Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem přijaté Výborem ministrů rady Evropy dne 17. listopadu 2010 a důvodová zpráva. in Milan Trávníček, „Střídavá péče“, Praha: C.H.Beck, 2015.

³¹⁾ § 867, odst. 1) a 2) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

způsobu předávání informací dítěti zůstává v subjektivní rovině a odvíjí se od individuální osobnosti a specifické míry empatie soudce, který má dítěti informace předat.

Proces zjištění názoru dítěte je řešen v rámci občanského soudního řádu, který stanoví, že soud zjišťuje názor nezletilého dítěte výslechem dítěte nebo prostřednictvím jeho zástupce, znaleckým posudkem nebo tento názor dítěte zjišťuje a u soudu prezentuje orgán sociálně-právní ochrany dětí.³²⁾

Zjišťování postoje a přání dítěte by mělo probíhat s použitím nepřímých otevřených otázek, na které nelze odpovědět jednoslovně. Důležitá je současně neutralita tazatele, kdy by dítě nemělo cítit, že tazatel chce, aby nějakým způsobem odpovědělo.

O tomto problému hovoří R.A.Warshak s tím, že je nevhodné, aby se rodič, sociální pracovník, znalec či soudce ptal dítěte, s kterým rodičem by raději žilo. I tehdy, když děti spontánně vyjadřují své preference, by jim mělo být dáno jasně najevo, že o porozvodovém uspořádání rozhodnou rodiče nebo soudce, nikdy ne děti. Důvodem je podle Warshaka to, že děti mají v takové situaci často pocit viny, že více preferují jednoho rodiče. Zbavíme-li je odpovědnosti za rozhodnutí o svěření do výchovy, tento pocit zmírníme.

Warshak říká: „Mám zde jedno praktické jednoduché pravidlo: nenechte děti dělat po rozvodu taková rozhodnutí, která byste jim nepovolili činit během manželství. Děti přece nerozhodují o tom, kde rodina žije, jsou-li rodiče pohromadě, a není důvodu, proč by měly rozhodovat, kde mají žít, žijí-li jejich rodiče odděleně.“³³⁾

Zajímavým pramenem rad a doporučení pro orgány, které budou zjišťovat postoje a přání dítěte jsou Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné dětem. Z těchto pokynů lze přímo citovat následující doporučení:

- s dětmi by mělo být zacházeno s ohledem na jejich věk, zvláštní potřeby, úroveň a schopnost chápat situaci a s přihlédnutím k jakýmkoli komunikačním obtížím, které mohou mít,
- prostředí by mělo být takové, které dítě nezastrašuje a je k němu ohleduplné,
- výslechová místnost by měla být pro dítě přiměřeně upravena tak, aby představovala prostředí vstřícné dětem. Dítě se musí cítit uvolněně, když mluví se soudcem, to může vyžadovat, aby soudci upustili od určitých formalit, jako je nošení taláru nebo výslech dítěte v samotné soudní síni,

---

³²⁾ § 100 odst. 3) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

³³⁾ Warshak, R.A. Revoluce v porozvodové péči o děti. 1. vydání. Praha: Portál, 1996, str. 195, 196.

- dítě by mělo mít možnost mluvit bez omezení a nemělo by být bezdůvodně přerušováno. V praxi to znamená, že v místnosti by neměly být žádné další osoby (například rodiče) a atmosféra by neměla být narušována bezdůvodným přerušováním nebo příchodem a odchodem osob,
- měl by se používat jazyk přiměřený věku dítěte a jeho schopnosti chápat situaci,
- k dětem by mělo být ze strany soudců a dalších odborníků přistupováno s respektem a citlivě,
- metody výslechu jako např. video či audio záznamy by měly být používány a považovány za přípustné důkazy,
- děti by měly být v maximální možné míře chráněny před informacemi, které by mohly být škodlivé pro jejich blaho, při zprostředkování takových informací dětem by se měl soudce o potenciální škodlivosti ve vztahu ke konkrétnímu dítěti poradit s dalšími odborníky, jako jsou psychologové a sociální pracovníci.³⁴⁾

5.1.2. Pravdivost výpovědi dítěte

V souvislosti s právem dítěte projevit svůj vlastní názor před soudem či jinými odborníky se objevuje otázka, zda dítě dokáže v řízení, které se ho prakticky v každém případě více či méně emočně dotýká, vůbec vyslovit svůj názor pravdivě. Tedy do jaké míry může být názor dítěte ovlivněn dalšími členy rodiny a to zejména ze strany rodičů dítěte.

Dítě bylo původně považováno za nezpůsobilé podat úplnou a pravdivou výpověď. Podobné názory panovaly ještě v polovině 20. století. Poukazovalo se na typicky dětskou tendenci k dotváření skutečnosti vlastními fantazijními představami. Tento přístup se změnil až s vývojem psychologických výzkumů, který vedl k prokázání stanoviska, že dítě disponuje způsobilostí k poskytnutí věrohodné výpovědi.³⁵⁾

V souvislosti s otázkou pravdivosti výpovědi dítěte nelze nezmínit problematiku sugestibility, kdy ovlivnitelnost zejména dětí předškolního věku a mladšího školního věku je obecně známa. V tomto období dítě bezděčně a hlavně nekriticky přijímá názory jiné osoby za svoje vlastní. Současně je nutné zmínit, že dítě do značné míry inklinuje k vyplňování paměťových mezer zejména vlastní obrazotvorností. Proto je důležité při provádění pohovoru s dítětem nepodceňovat jeho neverbální komunikaci.

³⁴⁾ Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 17.11.2010 a důvodová zpráva. In: Trávníček, M. Střídavá péče. Praha: C.H.Beck, 2015, str. 37, 38.

³⁵⁾ Čírtková, L. Forenzní psychologie. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

Psycholog Eduard Bakalář považuje vyslechnutí dítěte u soudu jako významný podklad pro rozhodnutí soudu pouze tehdy, žije-li dítě stále pohromadě s oběma rodiči. Upozorňuje na skutečnost, že při výslechu dítěte u soudu je nutno mít na paměti, že zejména malé dítě je obecně nezralé citově, rozumově a morálně, že dítě je na svých rodičích závislé, že může být rodiči korumpováno, může být citově vydíráno a že může být programováno.³⁶⁾

Nastává tedy otázka ohledně věrohodnosti výpovědi takového dítěte z důvodu možnosti jeho negativního ovlivnění ze strany primárního pečovatele. Tato otázka je spíše otázkou pro dětského psychologa, případně pro znalce z oblasti dětské psychologie, kdy se klade důraz i na analýzu prostředí, v němž dítě vyrůstá a na vztahovou interakci dítěte s dalšími členy rodiny a to zejména s rodiči. Na druhou stranu lze připustit, že každá odpověď dítěte má svou výpovědní hodnotu, protože lze jejím prostřednictvím víceméně zjistit, že jeden z rodičů se snaží dítě nevhodně ovlivnit proti druhému rodiči a tím ho z výchovy vyloučit. S přibývajícím věkem sugestibilita slábne. Psychologové se shodují v názoru, že ovlivnit názor adolescenta bývá již poměrně obtížné a uvádějí, že pokud dítě staršího školního věku se střídavou péčí výslovně nesouhlasí, měl by soud takové stanovisko dítěte akceptovat.³⁷⁾

Soudní znalec a psycholog Tomáš Novák uvedl, že pro dítě může být krutým trestem, pokud je vystaveno matčině či otcovu smutku a to i pokud jde jen o jejich mimoverbální projev. Snahou dítěte pak bývá necítit se jako viník tohoto stavu, což může mít za následek podání nepravdivé informace. Autor dochází k závěru, že odpovědi dítěte mohou být v jistém smyslu taktické, aby si dítě udrželo dobré vztahy s oběma rodiči a proto je nutné jeho odpovědi hodnotit z hlediska kontextu dané situace.³⁸⁾

V této souvislosti je nezbytné konstatovat, že názor dítěte není pro soud zavazující a soud se od něj může odchýlit. Soudy musí dle práva nalézt spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dětí a zájmy rodičů.

---

³⁶⁾ Bakalář, E. a kol. autorů. Rozvodová tematika a moderní psychologie. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, str. 74.

³⁷⁾ Hrušáková, M., Králíčková, Z. České rodinné právo. 3. přepracované a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

³⁸⁾ Novák, T. Je dítě schopno pravdivě odpovědět na otázku, u kterého z rodičů by po rozvodu chtělo žít? Právo a rodina, 2004, roč. 6, číslo 7.

5.2. Věk a zdravotní stav dítěte

Za velmi významné kritérium při posuzování váhy názoru dítěte považoval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 20.1.2015, sp. zn. II ÚS 2919/14, věk dítěte.

Psychologové se shodují v názoru, že v období raného dětství je pro dítě nanejvýš nutná existence co nejstabilnějšího prostředí. Součástí této stability je pro dítě přítomnost matky, se kterou je spojeno silnějším citovým poutem, jež se sám přirozeně vyvíjel v průběhu těhotenství a dále byl silněji utužován fyzickým kontaktem matky s dítětem založeným na biologické podstatě mateřství jako takového. Stejně tak jako primární pečovatel je pro dítě tohoto věku důležité co nejstabilnější prostředí a zachovaný pravidelný režim. Lze tedy souhlasit s tvrzením psychologa Jeronýma Klimeše, že od narození přibližně do tří let má dítě v rodině k matce i k otci asymetrický vztah a jako nejpřirozenější se tedy jeví, aby děti byly v tomto nejmladším věku v péči matky a s otcem měly co nejširší kontakt. Důvodem pro nestřídání primárního pečovatele je podle Klimeše současně dětské chápání či spíše nechápání času. Dítě nerozumí časovému pojmu týden a ve svém prožívání přichází v týdenním režimu střídavé péče o jednoho či druhého rodiče opakovaně navždy.

Podle psychologa Klimeše obecně platí, že vhodnost střídavé výchovy pro děti roste s věkem. V batolecím věku je dle jeho názoru její přínos diskutabilní a spíše je jisté, že je ke škodě dítěte. Za nejnižší věk, kdy vůbec můžeme uvažovat o střídavé výchově, považuje psycholog Klimeš věk, kdy je dítě schopné jít do školky, to je věk minimálně tři roky. Současně je podle názoru Klimeše nevhodné rozhodnout o střídavé výchově v předškolním věku dítěte v případě, že je jasné, že ji dále nebude možné protáhnout do školního věku a to zejména z důvodu střídání školního kolektivu dítěte.³⁹⁾

Psycholožka a soudní znalkyně Zdeňka Bimková konstatovala, že časté střídání výchovného domácího prostředí je pro dítě zatěžující. Je toho názoru, že střídavá péče působí problémy zejména ve fázi raného dětství, kdy dítě potřebuje fixaci na primární pečující osobu jako důležitý předpoklad pro vytvoření pocitu základní životní jistoty a důvěry. Zastává tedy názor, že pro zdravý vývoj dítěte v raném dětství je řešením výlučná péče jednoho z rodičů a pravidelný širší kontakt s druhým rodičem.⁴⁰⁾

---

³⁹⁾ Klimeš, J. Střídavá výchova a styk s dítětem po rozchodu. [online]. [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: http://Klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf.

⁴⁰⁾ Kramulová, D. Střídavá výchova ano nebo raději ne? Časopis Psychologie Dnes, 2008, ročník 14, číslo 3.

Psycholožka Ilona Špaňhelová doporučuje rodičům realizovat střídavou péči u dítěte od jeho tří let. Do této doby podle jejího názoru dítě potřebuje stabilní prostředí, aby nabylo pocitu jistoty a bezpečí, pak již může daná prostředí měnit.⁴¹⁾

Obdobnou námitku týkající se předškolního věku dítěte vznesl i dětský psycholog Zdeněk Matějček a to takovou, že už od dvou let si dítě vytváří pojem domova, k němuž patří nejen stálost „jeho lidí“, ale i stálost místa a prostředí, takže pravidelné a zdánlivě zcela spravedlivé střídání rodičovské péče může ono dětské vědomí domova a psychické jistoty dítěte s ním spojené oslabovat. Pro dítě za psychologicky výhodnější považoval převažující péči jednoho z rodičů kombinovanou s opakujícím se delším pobytem dítěte u druhého z rodičů. Matějček zdůrazňuje, že jde zejména o to, aby rodič byl s dítětem v době, kdy na ně má čas a aby v té chvíli tady byl jen pro dítě. Takto realizovaná péče je podle Matějčka pro děti mnohem přínosnější než střídavá péče.⁴²⁾

Důležitou okolností, která může ovlivnit nařízení střídavé péče je spolu s věkem dítěte i jeho zdravotní stav. V souvislosti s otázkou vhodnosti střídavé péče se odborníci shodují v konstatování, že střídavá péče nemusí být vhodná u dětí s diagnostikovanou poruchou ADHD a u dětí s podezřením na poruchu autistického spektra.

ADHD se řadí mezi neurovývojové poruchy. K primárním příznakům patří porucha pozornosti, hyperaktivita a impulzivita. Příznaky této poruchy se u dětí projeví již před sedmým rokem věku. Symptomy přechází do dospělého věku až ve 40 – 50 %.⁴³⁾ Chování dítěte v případě diagnostikované ADHD lze korigovat stabilním prostředím a pevným programem s vyváženým odpočinkem, přičemž střídavá péče by takové stabilní prostředí neposkytovala.⁴⁴⁾

Důvodem pro nenařízení střídavé péče je podle Ústavního soudu nervová labilita dítěte nebo podezření na Aspergerův syndrom. Nezletilé děti, které mají diagnostikovaný Aspergerův syndrom, mají výrazně oslabenou schopnost přizpůsobení se změnám prostředí a jejich zdravotní stav vyžaduje nastolení pravidelného a prakticky neměnného denního režimu.⁴⁵⁾

Aspergerův syndrom patří mezi poruchy autistického spektra. Jedná se o celoživotní handicap, který se vyznačuje problematickou komunikací a sociálním chováním, obtížemi s navazováním vztahů s druhými lidmi a s porozuměním základním vztahům sociální

---

⁴¹⁾ Špaňhelová, I. Dítě a rozvod rodičů, 1. vyd. Praha: Grada, 2010, str. 139.

⁴²⁾ Matějček, Z. , Dytrych, Z. Krizové situace v rodině očima dítěte.1. vyd. Praha: Grada 2002, str. 54.

⁴³⁾ ADHD[online]. [cit. 14.3.2016]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/ADHD>.

⁴⁴⁾ Usnesení ÚS ze dne 13.4.2011, sp.zn. I. ÚS 709/11.

⁴⁵⁾ Nález ÚS ze dne 30.12.2014, sp.zn. I. ÚS 1554/14.

interakce. Lidé s Aspergerovým syndromem mohou negativně reagovat na změny, mohou lpět na rituálech a často nutkavě vykonávají určité činnosti, což významnou měrou ovlivňuje jejich schopnost flexibilně reagovat.⁴⁶⁾

Lze konstatovat, že na nařízení střídavé péče mají vliv zdravotní problémy dítěte takového charakteru, kdy střídáním péče a prostředí by došlo ke zhoršení příznaků nemoci dítěte.

5.3. Interval střídání

V zákoně jsou stanoveny základní podmínky pro uložení střídavé péče. Zákon však nestanovuje délku intervalu střídání péče rodičů, proto je vhodné, aby se rodiče na četnosti střídání dohodli. Pokud dohoda není možná, pak o frekvenci střídání rozhoduje soud, který musí mít na zřeteli hlavně zájem dítěte.

Střídavá péče může mít mnoho časových forem. U menších dětí je možno zavést střídání v kratších časových intervalech, po 2 nebo 3 dnech. Nejčastější způsob střídavé péče je interval jednoho týdne.

Psycholog Tomáš Novák se k intervalu střídání vyjadřuje tak, že za nejvhodnější variantu považuje střídání po týdnu. Ze své praxe přináší poznatek, že co nejdelší časový interval pro střídání péče vyžadují ti z rodičů, kteří se s daným stavem těžko smiřují a střídavou péčí si v podstatě nepřejí.⁴⁷⁾

Špaňhelová konstatuje, že u mladších dětí v předškolním věku má dobrou zkušenost se střídáním 3-2-2. Znamená to, že dítě je 3 dny u maminky, 2 dny u tatínka, 2 dny u maminky a další týden je to naopak. Důležité je, aby se střídaly dny víkendů. Na svátky a prázdniny je pak zapotřebí, aby byla domluva spravedlivá. U školních dětí mohou být intervaly střídání po týdnu, u některých po 14 dnech.⁴⁸⁾

Podle psychologa Jeronýma Klimeše je střídavá výchova tím lepší, čím více se podobá přirozenému životu, kdy za přirozený časový cyklus rodiny považuje jeden den. Střídání dítěte v jednodenním cyklu není prakticky únosné, proto jako přijatelný kompromis vnímá týdenní cyklus střídání. Delší dobu než týden či čtrnáct dní ztrácí z pohledu psychologa Klimeše charakter střídavé výchovy, ale dle jeho názoru se jedná spíše o střídavé svěřování dítěte do výlučné péče toho či onoho rodiče, kdy se současně velmi často objevují charakteristické poruchy přizpůsobení na straně dítěte při přechodu z jednoho prostředí do

---

⁴⁶⁾ Bělohávková, L. Co je to Aspergerův syndrom? [online]. Publikováno 15.6.2012. [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: <http://www.aspergeruvsyndrom.cz/o-as/co-je-to-as>.

⁴⁷⁾ Novák, T. Péče o dítě po rozvodu a její úskalí. 1. vydání, Praha: Grada, 2012.

⁴⁸⁾ Špaňhelová, I. Dítě a rozvod rodičů, 1. vyd. Praha: Grada, 2010, str. 139,140.

druhého. U předškolních a mladších školních dětí současně doporučuje společné setkávání celé rodiny vždy uprostřed každého týdenního cyklu, aby u dítěte nevznikal pocit osíření.⁴⁹⁾

Stanovení intervalu střídání v délce jednoho či dvou týdnů nepředpokládá další rozhodnutí soudu o úpravě kontaktu dítěte s druhým rodičem. Takové rozhodnutí týkající se úpravy kontaktu dítěte s druhým rodičem je nutné zvážit v případě, kdy je střídavá péče nařízena v delším intervalu např. tři týdny, měsíc a déle. Delší intervaly střídání jsou zvažovány zejména v situaci, kdy rodiče dítěte nebydlí ve stejném místě.

Ústavní soud v nález ze dne 5.9.2012 konstatoval, že podle názoru některých dětských psychologů intervaly střídání delší než tři týdny ztrácejí charakter střídavé výchovy. Jedná se o střídavé svěřování dítěte do péče vždy jednoho rodiče, kdy je následně třeba řešit poruchy přizpůsobení dítěte při přechodech od jednoho rodiče k druhému.⁵⁰⁾

Soudy by tedy měly delší intervaly střídání nařizovat jen v případě vhodnosti v daném konkrétním případě.

5.4. Vzdálenost bydliště rodičů

Po rozpadu primární domácnosti lze v souvislosti se střídavou péčí rozlišit dvě formy výkonu této péče.

První formou je, že se dítě pravidelně stěhuje z domácnosti matky do domácnosti otce a pak zase zpět. V tomto případě hraje otázka vzdálenosti bydliště rodičů velký význam a to zejména s ohledem na školní docházku dítěte.

Druhou formou je, že dítě žije v jediné domácnosti a v určeném intervalu se u něj střídají jeho rodiče. Tato možnost je pro dítě vnímána jako přijatelnější, protože je mu do jisté míry zaručena stabilita prostředí, ve kterém dosud vyrůstalo a které tedy i dobře zná. Veškerá zátěž spojená se střídáním je přenesena na rodiče, kteří v podstatě zánik primárního rodinného zázemí dítěte zavinili. Faktickým předpokladem je ovšem existence tří domácností, blízkost bydliště rodičů s ohledem na jejich zaměstnání, bezproblémová komunikace rodičů a skutečnost, že žádný z rodičů prakticky nenaváže nový vztah, z něhož by se narodily další děti. Proklamované předpoklady jsou ve své podstatě prakticky nerealizovatelné. Již existence tří domácností a jejich materiální zabezpečení je pro celou řadu rodičů z finančního hlediska

---

⁴⁹⁾ Klimeš, J. Střídavá výchova a styk s dítětem po rozvodu [online]. [cit. 14.3.2016]. Dostupné z : http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf.

⁵⁰⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 5.9.2012, sp.zn. II. ÚS 1835/12.

nemožné. Předpoklad další bezdětnosti rodičů se jeví jako nejvíce problematický. Prakticky není znám příklad, kdy by tato forma střídavé péče byla nařízena.

Větší vzdálenost bydlišť rodičů, se kterou jsou spojena negativa jako střídání škol a změny v životě nezletilých týkající se zájmové činnosti a kamarádkých vztahů, bývají důvodem pro nenařízení střídavé péče nebo dokonce pro změnu střídavé péče na péči výlučnou. Z judikatury soudů, ale současně z názoru Ústavního soudu vyplývá, že velká vzdálenost bydlišť rodičů není sama o sobě překážkou pro nařízení střídavé péče. Soudy tak reagují na skutečnost, aby se pouhé přestěhování jednoho rodiče nestalo prostředkem, jak případnému nařízení střídavé péče prakticky zabránit.⁵¹⁾

Se vzdáleností bydliště rodičů je spojena otázka střídání docházky dítěte do dvou různých škol. Nástup do školy nepovažuje Ústavní soud za okolnost vylučující možnost nenařítit střídavou péči. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 9.6.2014 odkazuje na možnosti individuálního vzdělávání ve smyslu §41 školského zákona nebo na možnost plnění základní školní docházky ve dvou základních školách ve smyslu § 49 novely školského zákona.⁵²⁾

Novela školského zákona č. 561/2004 Sb., ve znění zákona č. 472/2011 Sb., počítá se střídáním dvou základních škol v průběhu plnění povinné školní docházky dítěte. V § 49 citovaného zákona je deklarována povinnost ředitelů škol spolupracovat při výuce dítěte, které bylo rozhodnutím soudu svěřeno do střídavé výchovy. Pokud žák plní povinnou školní docházku střídavě ve dvou základních školách, vydává mu vysvědčení základní škola, ve které zahájil vzdělávání dříve.⁵³⁾

Kratší intervaly střídání jako je právě zmiňovaný týden nemusejí být v případě střídání škol vhodné, a to s ohledem na ztrátu kontinuity výuky a na následnou možnost objektivního hodnocení dítěte. Za těchto okolností se nabízí interval střídání v délce jednoho školního pololetí. S tím ovšem vyvstává otázka případného opakovaného narušování již navázaných kontaktů se spolužáky, případně s kamarády z okolí bydliště dítěte. Proto by měly soudy k případnému nařizování delších intervalů střídavé péče přistupovat z pohledu vhodnosti každého konkrétního případu, zejména s ohledem na individualitu konkrétního dítěte. Je samozřejmé, že každé dítě bude vnímat dětský kolektiv jiným způsobem. Někdo se adaptuje rychleji a bez větších obtíží se stává fungujícím článkem nového dětského kolektivu. Někdo se zapojuje pomaleji a může mít z nového kolektivu obavy, někdo bude pociťovat strach a vnitřní úzkost. Na druhé straně, mít možnost účastnit se více než jednoho kolektivu může

---

⁵¹⁾ Trávníček, M. Střídavá péče, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, str. 73.

⁵²⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 9.6.2014, sp.zn. I ÚS 1506/13.

⁵³⁾ Novela zákona č. 472/2011 Sb., školský zákon.

dítěti naopak přinášet větší dovednost v rámci vzájemné komunikace. Pokud jeden kolektiv bude pro dítě méně snesitelný, ten druhý mu může naopak dodávat odvahy.

Přesto je v naprosté většině případů názor psychologů takový, že střídání škol je pro děti v rozporu s jejich zájmem.

Velká vzdálenost bydliště rodičů a následná problematika, kterou s sebou tato skutečnost přináší, tedy střídání dětských kolektivů, dvě mateřské, popř. základní školy je dle názorů některých odborníků jen logickým vyústěním sobeckého přístupu utíkajícího rodiče, nikoliv tedy důsledek střídavé výchovy.⁵⁴⁾

S ohledem na prezentovaný názor týkající se sobeckého přístupu utíkajícího rodiče je nutné současně konstatovat, že ústavně garantované právo každého z nás na svobodu pohybu a pobytu nijak nelimituje vzdálenost bydliště, ve kterém by se následně rodiče dítěte v době po rozvodu měli zdržovat. Otázka volby této vzdálenosti je na rozhodnutí každého jednoho rodiče. Do hry jistě vstupují i takové skutečnosti, jako nedořešené následky konfliktních vztahů mezi rodiči v době trvání jejich vztahu, materiální zázemí a s tím spojená bytová otázka, kdy některý z rodičů dítěte volí jako způsob řešení takto vzniklé problematiky návrat zpět ke své primární rodině, která však může být od původního společného bydliště výrazně vzdálena.

5.5. Souhlas rodičů se střídavou péčí

V souladu se současnou právní úpravou není při rozhodování soudu o střídavé péči o dítě nutný souhlas rodičů dítěte.

Jeden z rodičů nemůže pouhým nesouhlasem se střídavou péčí bránit dítěti, aby se mu dostalo péče druhého rodiče. Opačný postup je v rozporu se základním právem druhého rodiče na spravedlivý proces dle článku 36 Listiny základních práv a svobod a současně zásahem nejen do jeho základního práva vychovávat a pečovat o své dítě dle článku 32 Listiny, ale i do základního práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči podle téhož článku Listiny. K tomuto závěru dospěl koncem února 2010 náš Ústavní soud.⁵⁵⁾

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 27.1.2005 uvedl, že svěřením dítěte do střídavé výchovy rodičů nesmí být ústupkem jejich vzájemné rivalitě, ale vyjádřením kvalitního a pozitivního vztahu rodičů k dítěti; to však předpokládá toleranci, vyspělost a dobrou vůli

---

⁵⁴⁾ Mýty a bludy o střídavé péči [online]. [cit. 26.3. 2016]. Redakce@kdejsitato.cz. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/myty-a-bludy-o-stridave-vychove.html>.

⁵⁵⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 23.2.2010 sp.zn. III. ÚS 1206/09.

všech zúčastněných. Rozhodnutí o střídavé výchově nezletilého dítěte by mělo vycházet z jejich společné vůle a dohody, schopnosti spolu komunikovat a spolupracovat a nezapojovat nezletilé dítě do svých vzájemných problémů.⁵⁶⁾

Psycholog Jeroným Klimeš hodnotí schopnost rodičů dohodnout se na střídavé výchově jako indikátor skutečnosti, že se oba partneři dostali do poslední fáze vyrovnání se s rozchodem.

„I když se rodiče domluví na střídavé výchově,“ říká Klimeš, „úřady musí ověřit, zda taková výchova skutečně probíhá, zda ve skutečnosti není dítě při pobytu u jednoho z rodičů fakticky vychováváno jinými lidmi než rodičem, což se často děje jako důsledek přezaměstnanosti takového rodiče. Takovou iluzorní střídavou výchovu by měl soud zrušit a svěřit dítě do péče toho rodiče, který se o dítě skutečně stará.“⁵⁷⁾

Současně v souladu s názorem psychologa Klimeše není dobré, aby soudy vnucovaly rodičům střídavou výchovu proti jejich vůli. Děje se tak v případech, kdy rodiče o střídavou výchovu nestojí, ale prosadí si ji u soudu samy děti. Podle Klimeše se jedná v podstatě o projev faktu, že na začátku rozchodu jsou děti vždy obránci vztahu a jsou proti rozpadu rodiny. Přání střídavé výchovy vycházející ze strany dětí by tedy mělo být pro rozhodnutí soudu akceptovatelné, jen pokud jej sdílí i rodiče, protože oni jsou faktickými realizátory střídavé výchovy. Je vhodné dodržovat praktickou zásadu, že v případech, kdy jsou děti proti střídavé výchově, je žádoucí na ni nelpět, ale svěřit je do péče dítětem přijímaného rodiče a s druhým rodičem upravit přiměřeně široký kontakt. V případě averze dítěte vůči druhému z rodičů zdůrazňuje psycholog zejména ochotu přijímaného rodiče se v přítomnosti dítěte sejit a přátelsky si popovídat s odmítaným rodičem, případně s jeho novým partnerem. Dítě totiž rodiči většinou odpustí, když mu odpustí i druhý rodič.⁵⁸⁾

Mezi kontraindikace střídavé péče řadí psycholog Klimeš takové případy, kdy mezi rodiči panují výrazné rozdíly ve výchovném či životním stylu.

Klinický psycholog Miloš Kajuk říká, že střídavá péče je nesmírným pokrokem směřujícím k napravení právně neúnosné praxe a to jak z hlediska zrovnoprávnění obou rodičů, tak z hlediska zachování kontinuity výchovné péče. Konstatuje, že střídavou péčí ovšem bohužel nelze použít ve všech případech. Je nutno vždy individuálně posoudit dosavadní vývoj rodiny, aktuální stav a možná rizika budoucího vývoje. Klady střídavé péče

---

⁵⁶⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 27.1.2005 sp.zn. I. ÚS 48/04.

⁵⁷⁾ Klimeš, J. Střídavá výchova a styk s dítětem po rozchodu. [online]. [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: http://Klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf.

⁵⁸⁾ Klimeš, J. Střídavá výchova a styk s dítětem po rozchodu. [online]. [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: http://Klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf.

vidí v citové oblasti a v respektování potřeb zdravého vývoje dětí, zápory pak v hledisku časové a ekonomické náročnosti. Argumentem, který může z dlouhodobého hlediska mluvit proti střídavé péči je podle autora skutečnost doložená dlouhodobými výzkumy, že jen relativně malá část žen, asi 30 %, je schopno tolerovat děti partnera z předchozího manželství jako své vlastní. Podmínkou úspěšného fungování střídavé péče je podle názoru psychologa dobrá úroveň spolupráce obou rodičů, kteří potřeby dítěte nadřazují nad své vlastní.⁵⁹⁾

Psychoterapeutka Elena Turnovská vyslovila ano pro střídavou péči. Při své práci s rodiči a dětmi považuje za zásadní otázku co je zájem dítěte a současně zdůraznila roli odborníků, kteří v případě potřeby pracují s rodiči a podporují je při nalezení zájmu dítěte a jeho naplnění. Vychází z předpokladu, že nejlepší zájem dítěte mají znát a naplňovat v první řadě sami rodiče. Turnovská konstatovala, že některé rozvodové či rozchodové situace rodičů jsou velmi obtížně řešitelné pro tíži vztahových problémů často v kombinaci s psychickými problémy nebo osobnostními charakteristikami jednoho rodiče či obou rodičů. V takových případech by střídavá péče neměla být nařízena, protože není dle jejího názoru naplněna základní podmínka střídavé péče, kterou je zájem dítěte.⁶⁰⁾

Psycholožka, soudní znalkyně a ředitelka PPP v Hodoníně Zdeňka Bimková konstatuje, že devadesát devět procent případů se vyznačuje vzájemnou nevráživostí mezi rodiči, odtažitostí, nepřátelstvím až agresí a neochotou spolupracovat, což střídavé péči nesvědčí.⁶¹⁾

Psycholožka Magdalena Frouzová z Institutu pro výzkum rodiny konstatovala, že střídavá péče velmi osvobodila ženy, ačkoli jsou to právě ony, kdo s ní často nesouhlasí. O střídavou péči dle jejího názoru usilují téměř výhradně muži, i když ve valné většině pak nemají na děti čas. Frouzová tvrdí, že v současné době, byť mají lidé určitý stupeň zralosti, nedorostli střídavé péči. Na vysvětlenou dodává, že málokdo má v sobě tolik moudrosti a sebereflexe, aby připustil, že se na rozchodu taky nějak podepsal, aby to přijal a snažil se pro dítě vytvořit v rámci vzniklé situace co nejharmoničtější prostředí.⁶²⁾

Advokátka Daniela Kovářová považuje střídavou péči za skvělý systém, který řadě rodičů i dětí přináší značné výhody. Střídavá péče je z jejího pohledu dobrým nápadem zejména pro rodiče, kteří jsou dostatečně tolerantní a velkorysí a jsou schopni se v klidu domluvit. Pokud

---

⁵⁹⁾ Kramulová, D. Střídavá výchova ano nebo raději ne? Časopis Psychologie Dnes, 2008, ročník 14, číslo 3.

⁶⁰⁾ Jedelská, E. Měly by rozvodové soudy dávat přednost střídavé péči? Časopis Psychologie Dnes, 2011, ročník 17, číslo 3.

⁶¹⁾ Kramulová, D. Střídavá výchova ano nebo raději ne? Časopis Psychologie Dnes, 2008, ročník 14, číslo 3.

⁶²⁾ Paloncy, M. Střídavé péči lidstvo ještě nedorostlo. [online]. Publikováno 13.5.2014. [cit. 22.4.2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/335450-stridave-peci-lidstvo-jeste-nedorostlo.html>.

totiž komunikace mezi rodiči probíhá v klidu a za souhlasu a přijetí obou, je dítě schopno přijmout zvyknout si, oblíbit a akceptovat prakticky libovolné uspořádání vztahů.⁶³⁾

Výchovné přístupy matky a otce se ve zdravé rodině doplňují a pouze jejich vzájemné působení je způsobilé vytvořit stabilní zázemí pro plnohodnotný vývoj dítěte. Smyslem střídavé výchovy je dát dítěti na vědomí, že má dva rodiče, maminku a tatínka, i když každý z nich nyní bydlí jinde. Střídavá péče buduje v rodičích i v dítěti povědomí, že oba rodiče jsou rovnoprávními rodiči a oba mají k dítěti stejná práva i povinnosti.

S ohledem na dostupná zjištění lze shrnout, že cílem střídavé péče je výchova dítěte ve stabilní, vyžralou a samostatnou osobnost. Tento cíl však nemůže být naplněn bez dobré spolupráce mezi rodiči a bez vzájemného respektování své rodičovské odpovědnosti a výchovných kompetencí.

---

⁶³⁾Kovářová, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. [online]. Publikováno 9.4.2015. [cit. 22.4.2016]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/stridava-pece-velebena-i-proklinana>.

6. Zahraniční přístup ke střídavé péči

Střídavá péče samozřejmě funguje také v zahraničí. Pro srovnání způsobu právní úpravy a podmínek jejího fungování s českou úpravou a zkušenostmi jsem si zcela záměrně vybrala některé evropské země a to Francii, Belgie, Německo a Itálii. Můj záměr byl veden určitým specifickým střídavé péče, který jsem v dané zemi zjistila.

Do francouzského právního řádu byla úprava střídavé péče zanesena zákonem z roku 2002. Francouzské právo založilo střídavou péči na zkoušku. Po uplynutí stanové doby, která bývá šestiměsíční, nařídí soud sám jednání. Rodiče se pak vyjadřují zejména k tomu, jak střídavá péče probíhala, jak na ni reagovaly děti a jakým způsobem k ní přistupovali rodiče. Účelem této zkušební doby je vytyčit podstatné praktické věci fungování střídavé péče a eventuálně vylepšit některé prvky jejího fungování nebo naopak odhalit nevhodnost střídavé péče. Soud pak posoudí, zda střídavá péče fungovala a zda byla v zájmu dítěte. Poté rozhodne, zda bude střídavá péče ponechána či zda bude dítě svěřeno do výlučné péče některého z rodičů. Ať už je nařízena výlučná péče jednoho rodiče nebo střídavá péče, každý z rodičů musí umožnit druhému rodiči hrát plnou roli v životě dítěte, respektovat jeho rodičovskou úlohu při výchově dítěte a jeho vztah s dítětem.⁶⁴⁾

Pro Belgie platí, že do počátku 90.let 20. století byla střídavá péče výjimečná a v zásadě možná jen v případě, že se na ní rodiče dohodli. Od roku 1995 se střídavá péče stává běžnou. Zásadou je zájem dítěte. Pokud oba rodiče se střídavou péčí souhlasí, je nařízena, pokud není evidentně v rozporu se zájmy dítěte. Pokud rodiče nesouhlasí, je zájem dítěte zvláště zkoumán. Nesouhlas rodičů již není determinující element. Obvykle je střídavá péče nařizována v týdenních intervalech, ale zákonem žádný interval stanoven není.⁶⁵⁾

Při rozvodu rodičů v Německu soud péči o dítě neřeší, ale dítě automaticky přechází do společné péče rodičů. Oba rodiče mají stále stejnou rodičovskou odpovědnost jako za trvání rodiny a předpokládá se jejich vzájemná dohoda při rozhodování o všech záležitostech v životě dítěte. Rodiče také mohou mezi sebou sepsat dohodu o výkonu rodičovské

---

⁶⁴⁾ Fulchiron, H. Custody and Separated Families: The Example of French Law. [online]. [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: <http://heinonline.org/HOL/landingPage?collection=journals&handle=hein.journals/famlq39&div=26&id=&page=>

⁶⁵⁾ Pintens, W. Pignolet, D. Parental Responsibilities, National report – Belgium. [online]. [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Belgium-Parental-Responsibilities.pdf>.

odpovědnosti, kterou soud chválí, pokud bude v nejlepším zájmu dítěte. Při sporech mezi rodiči je zde silná snaha motivovat rodiče k uzavření dohody o jakémkoliv uspořádání, které bude vyhovovat rodičům i dítěti.⁶⁶⁾

Uplatňuje se tzv. Cochemský model, který je založený na interaktivní a flexibilní spolupráci všech zúčastněných profesí a to soudců, advokátů, znalců, sociálních pracovníků a odborných poraden. Jejich kompetence a podíl na vzájemné spolupráci jsou všemi zúčastněnými vnímány jako rovnocenné. Všichni zástupci těchto profesí jednají s úmyslem dosáhnout nejlepšího řešení pro děti, přičemž se všichni shodují na základním principu, že v případě rozchodu nebo rozvodu rodičů je třeba v první řadě usilovat o zachování výchovného působení obou rodičů pro dítě. Autor Cochemského modelu soudce Jürgen Rudolph považoval z pohledu dítěte ztrátu jednoho rodiče - a lhostejno zda otce nebo matky - za špatnou. Ztráta je podle jeho názoru způsobena mařením kontaktu dítěte s jedním či druhým rodičem, tuto skutečnost nazývá boj rodičů jako lidského páru. Pro děti je rodičovský boj trauma. Tento zorný úhel ho jako soudce fascinoval, a bylo jasné, že se musí podniknout vše možné, aby zůstala společná odpovědnost rodičů za své děti, za jejich výchovu, péči a zdravý vývoj. Tato odpovědnost dle jeho názoru ani nemůže být zákonem upravena. Je to fakt, nikoliv právní problém. Je třeba, aby rodiče byli vedeni k uvědomění si své vlastní zodpovědnosti za dítě tak, aby v důsledku nenechali o svých dětech a jejich životě rozhodovat soud, ale aby toto rozhodnutí učinili společně oni sami.⁶⁷⁾

Pokud společná péče nefunguje a rodiče se nemohou dohodnout, může jeden rodič nebo oba požádat soud o úpravu rodičovské odpovědnosti. Soud ale nemůže rozhodnout o střídavé péči proti vůli rodičů. V případě neshod soud rozhodne o rozsahu práva styku, přitom však dbá zájmu dítěte. Pokud je to v zájmu dítěte, může soud rozhodnout tak, že se rodič namísto pravidelných kratších intervalů střídání uvidí s dítětem jeden delší časový blok.⁶⁸⁾

V Itálii může soud rozhodnout o svěření dítěte do střídavé péče jen za předpokladu, že je to v nejlepším zájmu dítěte. V praxi ale střídavá péče prakticky nařizována není, protože ani soudní judikatura není toho názoru, že by střídavá péče byla v nejlepším zájmu nezletilých

---

⁶⁶⁾Pravda o střídavé péči v EU 5. díl. [online]. Publikováno 31.8.2011. [cit. 29.4.2016]. Dostupné z: <http://www.jedendomov.cz/stridava-pece-ve-svete/168-pravda-o-stridave-peci-v-eu-5>

⁶⁷⁾Vodička, J. Cochemský model: šance pro naše děti. [online]. Publikováno 13.6.2010. [cit. 24.4.2016]. Dostupné z : <http://www.stridavka.cz/cochemsky-model-sance-pro-nase-deti-cast-1.html>.

⁶⁸⁾ Trávníček, M. Střídavá péče, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, str. 98

dětí. Naopak se střídavá péče považuje za potenciálně ohrožující, protože může vyvolat nejistotu a nestabilitu během vývoje dítěte.⁶⁹⁾

Ze srovnání řešení následné péče o dítě po rozvodu nebo rozchodu rodičů s několika evropskými zeměmi plyne, že střídavá péče rozhodně není standardem. V Itálii je dokonce tento způsob péče považován pro nezletilé děti za nevhodný. Společným kritériem zůstává, že k rozhodnutí o střídavé péči je přistupováno s ohledem na zájem dítěte a vždy je zdůrazněna důležitost spolupráce a respektování výchovných kompetencí mezi rodiči navzájem.

---

⁶⁹⁾ Trávníček, M. Střídavá péče, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, str. 98

7. Vývoj nálezů Ústavního soudu týkající se střídavé péče

Právní zakotvení střídavé péče v rámci občanského zákoníku představuje pouze základní a velmi obecnou právní úpravu tohoto způsobu péče o děti. Konkrétnější doporučení pro rozhodování soudů ve věcech střídavé péče přináší judikáty Ústavního soudu.

Dne 10.1.2008 vydává Ústavní soud usnesení týkající se střídavé péče a konstatuje, že zákon o rodině nestanoví podmínku dohody rodičů pro rozhodnutí soudu o střídavé péči. Pokud se rodiče na tomto způsobu péče dohodnou, je to samozřejmě lepší, nezbytnou podmínkou to však není.⁷⁰⁾

V nálezu ze dne 23.2.2010 se Ústavní soud zabývá nesouhlasem jednoho z rodičů se střídavou péčí a uvádí, že nesouhlas se střídavou péčí může být relevantní pouze tehdy, je-li vybudován na důvodech, jež jsou způsobilé intenzivním způsobem negativně zasahovat do zájmu dítěte. Soud nemusí takové dokazování provádět, je-li nesouhlas rodiče založen jen na zjevně iracionálním nebo nepřezkoumatelném důvodu. Na prostém nesouhlasu jednoho z rodičů nemohou soudy vystavět rozhodnutí, kterým návrhu na svěřeni dítěte do střídavé péče nevyhoví. Opačný postup je totiž v rozporu se základním právem druhého rodiče na spravedlivý proces a současně zásahem do jeho základního práva pečovat o své dítě.⁷¹⁾

V nálezu ze dne 18.8.2010 Ústavní soud zdůrazňuje, že svěřeni dítěte do výlučné výchovy jednomu z rodičů nesmí být výrazem ústupku vzájemné rivalitě rodičů, která jen sleduje "boj o dítě", případně nízké pohnutky jednoho rodiče k trýznění druhého rodiče skrze své vlastní dítě.⁷²⁾

Ústavní soud těmito judikáty reagoval na situaci, kdy byl po určitou dobu za předpoklad střídavé péče považován souhlas obou rodičů s tímto způsobem péče. Takový předpoklad vycházel z logiky věci, kdy střídavá péče vyžaduje od obou rodičů více vzájemné domluvy a vstřícné komunikace než výlučná péče jednoho z rodičů. Tento požadavek však v některých případech vedl k tomu, že střídavá péče pro nesouhlas jednoho z rodičů nařízena nebyla, přestože pro ni byly vytvořeny podmínky a byla by v zájmu dítěte. Judikatura Ústavního soudu se proto časem přiklonila k názoru, že jednostranné a účelové odmítání nařízení střídavé péče by mohlo vést až k absolutní eliminaci tohoto výchovného způsobu a tato skutečnost by byla v rozporu s Listinou práv a svobod.

---

⁷⁰⁾ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2412/07 ze dne 10. 1. 2008

⁷¹⁾ Nález ÚS sp.zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23.2.2010

⁷²⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 18. srpna 2010 ve věci sp. zn. I. ÚS 266/10

Rozhodování opatrovnických soudů o střídavé péči bylo výrazným způsobem ovlivněno nálezem Ústavního soudu ze dne 26.5.2014. Tímto nálezem je stanovena střídavá péče jako prioritní volba v případě rozchodu rodičů s odůvodněním, že jen tak mohou být zajištěny podmínky pro všestranný rozvoj dítěte a jen takto je možné minimalizovat zásah do rodinného života dítěte: „ (...) *pokud jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, pokud oba mají o jeho výchovu zájem a pokud oba dbali kromě řádné péče o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní, svěřeni dítěte do střídavé péče by mělo být pravidlem, zatímco jiné řešení je výjimkou, která vyžaduje prokázání, proč je v zájmu dítěte jiné řešení.*“⁷³⁾

Ústavní soud tímto názorem přikládá velkou důležitost postoji zákonodárce, který novelou zákona o rodině uzákonil možnost střídavé péče o dítě.

Nález ze dne 30.12.2014 se detailně věnuje střídavé péči a kvalitě komunikace mezi rodiči. Zdůrazňuje, že samotná střídavá péče může být impulsem ke zlepšení komunikace a spolupráce mezi rodiči, ale současně konstatuje, že střídavá péče není automatickým řešením následné péče o dítě při rozchodu rodičů s tím, že konfliktní komunikace mezi rodiči může mít negativní vliv na osobnostní rozvoj dítěte. Proto ve výjimečných případech, kdy ani pokusy o nápravu vztahů mezi rodiči ze strany soudů neměly na zlepšení vzájemné komunikace vliv, mohou soudy střídavou péči vyloučit. Dítě by pak mělo být svěřeno do péče toho z rodičů, který je ochoten a schopen s druhým z rodičů komunikovat a nebránit mu ve styku s dítětem. Byla stanovena čtyři základní kritéria, kterými se musí soudy při posuzování střídavé péče zabývat. Pokud oba rodiče dítěte naplňují tato kritéria zhruba stejnou měrou, je třeba vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo v péči obou rodičů.

Střídavá péče je v tomto nálezu ze strany Ústavního soudu hodnocena jako primární nikoliv však automatická volba při rozhodování soudů, kdy tuto presumpci vhodnosti střídavé péče lze vyvrátit, což musí být ze strany soudu podrobně a přesvědčivě odůvodněno.⁷⁴⁾

V usnesení ze dne 25.3.2015 Ústavní soud judikoval, že svěřeni dítěte do střídavé péče není automatickým řešením rozchodu rodičů a to zejména v případech, kdy sice oba rodiče projeví o svěřeni dítěte do péče zájem, ale vzhledem ke specifickému zdravotnímu nebo psychickému stavu dítěte by pro dítě střídavá péče představovala nepřiměřenou zátěž.

Za obdobnou situaci nesvěřeni dítěte do střídavé péče lze podle tohoto usnesení Ústavního soudu považovat případy, kdy rodiče žijí ve velmi velké vzdálenosti od sebe a tato vzdálenost by mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte.⁷⁵⁾

---

⁷³⁾ Nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26.5.2014

⁷⁴⁾ Nález Ústavního soudu sp.zn. I.ÚS.1554/14 ze dne 30.12.2014

⁷⁵⁾ Usnesení sp. zn. I. ÚS 122/15 ze dne 25.3.2015

Dne 26.5.2015 vydává Ústavní soud usnesení, v němž opakovaně konstatuje, že posuzuje každý případ individuálně s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého případu a neztotožňuje se s tvrzením, že z judikatury Ústavního soud vyplývá, že střídavá výchova by měla být normou.

K tomu dále Ústavní soud uvedl, že z některých jeho předchozích nálezů sice vyplynulo, že střídavá péče by měla být pravidlem, ale to jen za předpokladu, že jsou splněny veškeré zákonné podmínky a to je, že jsou oba rodiče stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o zdraví dětí a o jejich tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a jestliže tyto děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah. Tyto zákonné podmínky však nutně nemusí nastat v každém zkoumaném případě, a má-li být rozhodnuto o střídavé péči, musí být jejich existence v řízení jednoznačně prokázána. ⁷⁶⁾

V usnesení ze dne 12.8.2015 přijal Ústavní soud závěr, že střídavá péče nemůže být paušálně využívána jako forma „spravedlivého“ rozdělení péče o dítě mezi oba rodiče. ⁷⁷⁾

V usnesení ze dne 13.8.2015 Ústavní soud svůj předcházející názor potvrdil a současně konstatoval, že svěřením dítěte do střídavé péče není při rozchodu rodičů řešením automatickým a že i v případě, že jsou u obou rodičů zhruba ve stejné míře splněna kritéria vhodnosti střídavé péče stanovená dříve, mohou nastat okolnosti týkající se určitého dítěte, kdy by střídavá péče nebyla v souladu s jeho nejlepším zájmem. ⁷⁸⁾

Z výše uvedeného vývoje nálezů a usnesení Ústavního soudu k otázce střídavé péče je možné zaznamenat změny týkající se posuzování předpokladů, za kterých je v rámci běžné rozhodovací praxe doporučeno opatrovnickým soudům rozhodovat o svěřením dítěte do střídavé péče. Ústavní soud zpočátku zastával stanovisko, že svěřením dítěte do střídavé péče má být pravidlem a jiné řešení výjimkou, při kterém by měl soud prokazovat, proč bylo v zájmu dítěte rozhodnuto jinak. Následně od takto celkem striktního stanoviska Ústavní soud upouští a dochází k názoru, že střídavá péče nemůže být automaticky využívána jako forma jakéhosi spravedlivého rozdělení péče o dítě mezi oba rodiče a to s ohledem na specifika každého jednotlivého případu a s přihlédnutím ke konkrétní individualitě jednotlivého dítěte, o němž má být rozhodováno.

---

⁷⁶⁾ Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 3583/14 ze dne 26.5.2015

⁷⁷⁾ Usnesení sp. zn. I. ÚS 1234/15 ze dne 12.8.2015

⁷⁸⁾ Usnesení sp. zn. III. ÚS 1544/15 ze dne 13.8.2015

III. Praktická část

1. Formulace výzkumných otázek

Cílem mého výzkumného šetření je zmapování předpokladů pro rozhodování soudů o střídací péči a zjištění následné úspěšnosti realizace střídací péče.

Pro zjištění vytyčeného cíle jsem si stanovila několik výzkumných otázek v závislosti na získaných poznatcích z teoretické části mé práce.

Výzkumná otázka č. 1:

Kdo z rodičů dítěte podává nejčastěji návrh na střídací péči?

Výzkumná otázka č. 2:

Je bezproblémová komunikace mezi rodiči pro soud podmínkou při rozhodnutí o střídací péči?

Výzkumná otázka č. 3:

V případě nařízení znaleckých posudků jsou závěry znalců pro rozhodnutí soudu o střídací péči závazné?

Výzkumná otázka č. 4:

Je zjišťován názor a přání dítěte?

Výzkumná otázka č. 5:

Z jakých důvodů dochází následně ke zrušení střídací péče?

Výzkumná otázka č. 6:

Za jakých podmínek můžeme hovořit o úspěšné realizaci střídací péče?

2. Metody řešení a výběrový soubor

Jako metodu řešení jsem si vybrala kvalitativní výzkum formou analýzy souboru případů střídací péče v rámci obvodu městské části Praha 14.

Výběrovým souborem byly všechny případy, kdy byl v rámci uspořádání poměrů k nezletilým dětem po rozvodu manželství rodičů nebo po rozchodu rodičů podán návrh na střídací péči. Výběrový soubor byl vybrán za časové období od 1.1.2011 do 31.12.2015.

Ve všech případech byl kolizním opatrovníkem dětí ustanoven orgán sociálně právní ochrany dětí (dále OSPOD) Úřadu městské části (dále ÚMČ) Praha 14, jednalo se tedy o řešení návrhu na střídací péči o děti, jejichž trvalé nebo faktické bydliště bylo v době podání návrhu v obvodu městské části Praha 14.

Časové období je vymezeno s ohledem na mé pracovní působení na oddělení sociálně právní ochrany dětí na Praze 14. Jednotlivé kazuistiky byly získány ze spisové dokumentace dětí vedené na OSPOD ÚMČ Praha 14.

Z rejstříků spisové dokumentace vedené na OSPOD ÚMČ Prahy 14 jsem zjistila, že v předemném období od 1.1.2011 do 31.12.2015 byl OSPOD ÚMČ Praha 14 ustanoven kolizním opatrovníkem v 589 případech návrhů rodičů na úpravu poměrů k nezletilým dětem.

Zkoumaný soubor tvoří všechny případy střídací péče vedené na OSPOD ÚMČ Praha 14 v období od 1.1. 2011 do 31.12. 2015. Jedná se o 7 případů, kdy soud rozhodl o svěřeni dětí do střídací péče rodičů.

S přihlédnutím k zákonným předpisům týkající se zpracování a uchování spisové dokumentace v rámci výkonu sociálně právní ochrany dětí jsou použita jména všech dětí pozměněna.

3. Analýza kazuistik

Kazuistika č. 1 - Adéla, nar. 2003

Střídavou péči navrhuje otec.

Matka podává v lednu 2008 návrh na úpravu poměrů k dítěti, navrhuje svěřit nezletilou dceru do své výlučné péče. Otec s návrhem matky nesouhlasí a navrhuje střídavou péči rodičů.

Matka se odstěhovala ze společné domácnosti ke svému příteli. Faktické bydliště obou rodičů zůstalo v dojezdové vzdálenosti prostřednictvím MHD Praha.

Matka se střídavou péčí nesouhlasí. Argumentuje násilnickým způsobem chování ze strany otce dítěte.

Pro výraznou neshodu na straně obou rodičů a vzhledem k nízkému věku dítěte byl soudem nařízen znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví klinická psychologie. Znalec měl zhodnotit osobnost obou rodičů a uvést, zda jsou z psychologického hlediska dány skutečnosti, které by vylučovaly střídavou výchovu dítěte.

Závěry znaleckého posudku z května 2008 zněly tak, že osobnosti obou rodičů jsou v rámci širší normy. Oba rodiče mají dobré výchovné schopnosti a dostatečné zázemí pro péči o dítě. Komunikace mezi rodiči je špatná, matka vystupuje impulzivně a kriticky vůči otci, otec se lépe ovládá. Nepotvrdilo se negativní ovlivňování ze strany obou rodičů vůči dítěti.

Za podmínky, že by rodiče byli schopni lépe komunikovat, považuje znalec střídavou péči za dobré řešení.

Soud rozsudkem v září 2008 rozhodl o střídavé péči v intervalu jednoho týdne.

V červnu 2009 se otec domáhá změny výchovy dítěte. Svůj návrh odůvodnil tvrzením, že matka se o dítě nedostatečně stará.

V říjnu 2009 soud rozsudkem návrh otce na změnu výchovy zamítá s odůvodněním, že bylo zjištěno zachování citových vazeb dítěte k oběma rodičům a bylo apelováno na rodiče, aby se na výchově dítěte dohodli a vzájemně se respektovali.

V červnu 2012 podala matka návrh na změnu výchovy a žádá svěřeni dcery do své výlučné péče s tím, že otec nadále není schopen pečovat o nezletilou z důvodu své závislosti na alkoholu. Otec s návrhem matky nesouhlasí .

Soud ustanovil v listopadu 2012 znalce z oboru psychologie a psychiatrie s cílem zhodnotit další efektivnost střídavé péče o dítě.

V listopadu 2012 otec nastoupil na protialkoholní léčení, z tohoto důvodu přestává být střídavá péče prakticky realizována.

Znalecký posudek byl zpracován v dubnu 2013. Osobnost matky je znalcem popsána jako emočně a sociálně méně zralá, osobnost otce jako emočně labilní a impulzivní. Byla zjištěna závislost otce na alkoholu. U dítěte bylo zjištěno, že polarizuje své city vůči rodičům, otce má sklon odmítat, matku idealizuje a vyjadřuje přání zůstat nadále v péči matky.

Znalci bylo konstatováno, že vývoj nezletilé není střídavou výchovou negativně ovlivněn.

V srpnu 2014 je rozsudkem soudu střídavá péče zrušena a nezletilá Adéla je svěřena do výlučné péče matky.

Dílčí hodnocení:

- střídavá péče byla nařízena ve věku dítěte: 4 roky a 9 měsíců
- návrh podal otec dítěte
- střídavá péče byla nařízena, i když si byl soud vědom problematické komunikace mezi rodiči
- závěr znaleckého posudku byl pro soud důležitý - znalec konstatoval, že nezjistil důvody, které by střídavou péčí vylučovaly
- názor dítěte byl zjišťován prostřednictvím znaleckého posudku – nezletilá byla citově vázána na oba rodiče
- soud rozhodl o intervalu střídání v délce jednoho týdne
- střídavá péče byla zrušena ve věku dítěte: 10 let a 8 měsíců
- nedostatky v komunikaci mezi rodiči nebyly samy o sobě důvodem přerušování střídavé péče. Skutečnou realizaci střídavé péče narušily osobnostní předpoklady rodičů, kteří nebyli schopni a do jisté míry ani ochotni k vzájemné spolupráci kvůli dítěti, byť tuto ochotu ke spolupráci před soudem deklarovali. Oba rodiče byli osobnostně hodnoceni jako osoby emočně a sociálně méně zralé, které ve výsledku upřednostňovaly své vlastní potřeby před potřebami dítěte. Otec jako vychovatel selhává, jeho závislost a s ní spojené projevy chování způsobují negativní vnímání jeho osoby ze strany dítěte.

Kazuistika č. 2. - David, nar. 2006

Návrh na střídavou péči podává otec.

Od 1.9.2012 začal nezletilý David navštěvovat 1. třídu základní školy.

Do této doby je v péči matky. Otec uzavřel nové manželství, bydlí ve vzdálenosti asi 30 km od Prahy, do zaměstnání dojíždí do Prahy.

Otec podal dne 5.9.2012 návrh na střídavou péči o nezletilého.

Matka s návrhem otce týkající se střídavé péče nesouhlasí. Jako důvod svého nesouhlasu matka uvádí, že podle jejího názoru může mít syn jen jeden domov, musí mít pocit jistoty a je přesvědčena, že tento pocit bude u dítěte neustálou změnou prostředí narušen.

Na konci října 2012 proběhlo vyšetření nezletilého dítěte u externího dětského psychologa ÚMČ Praha 14. Psycholog střídavou péčí v současné situaci s ohledem na potřeby dítěte nedoporučil s tím, že chlapec potřebuje aklimatizaci na školní prostředí. Oběma rodičům pak doporučil o střídavé péči uvažovat až po skončení druhé třídy.

Otec na střídavé péči trval.

Soud ustanovil v dané věci znalce z oboru psychologie, který se měl vyjádřit ke skutečnosti, zda jsou z psychologického hlediska nějaké kontraindikace proti střídavé péči.

Znalecký posudek byl dodán v průběhu dubna 2013.

Znalec zhodnotil oba rodiče jako vyrovnané stabilní osobnosti s potřebnou mírou sebeovládání a se snahou vzájemně spolupracovat v zájmu nezletilého. Výchovné schopnosti obou rodičů znalec zhodnotil jako velmi dobré s tím, že jako vychovatelé se akceptují a ve svých rodičovských rolích se dobře doplňují. Znalec současně konstatuje, že chlapec k oběma rodičům zaujímá vyrovnané pozitivní citové vazby.

Znalec vyslovil závěr, že nezletilý by se dokázal na model střídavé výchovy po psychické stránce dobře adaptovat, určité riziko však spatřoval v každodenním dojíždění dítěte do školy z bydliště otce, což by mohlo představovat pro dítě určitou zátěž. Pokud by okolnostem nebránila vzdálenost bydlišť rodičů, bylo by dle znalce možné střídavou výchovu doporučit prakticky bez výhrad a to v rozsahu střídání po jednom týdnu.

Soud neshledal žádnou kontraindikaci pro střídavou výchovu, rodiče souhlasným prohlášením potvrdili zlepšení vzájemné komunikace. Jedinou překážkou tak byl nesouhlas matky a její obavy z dojíždění nezletilého syna. Soud při svém rozhodování zkoumal důvody nesouhlasu matky se střídavou péčí a dospěl k názoru, že tyto důvody prokazatelně nemají negativní vliv na zájem dítěte, vzhledem k tomu, že se otec zavázal zajistit každodenní dovážení dítěte do školy v době, kdy ho bude mít ve své faktické péči. Soud konstatoval, že totiž v případě, že by otec bydlel sice v Praze, ale na druhém konci města, mohlo by být dojíždění dítěte do školy i časově delší.

Rozsudkem soudu z června 2013 byla nařízena střídavá péče o nezletilého Davida v intervalu jednoho týdne. Střídavá péče probíhá dosud (3 roky).

Dílčí závěry:

- střídavá péče byla nařízena ve věku dítěte: 7 let a 1 měsíc

- návrh na střídavou péči podal otec
- bezproblémová komunikace mezi rodiči byla pro soud nutnou podmínkou při rozhodování o střídavé péči
- závěry znaleckého posudku nebyly pro soud závazné v plném rozsahu – znalec upozorňoval na riziko možné zátěže pro dítě s ohledem na vzdálenost bydliště rodičů
- názor dítěte byl zjišťován prostřednictvím znaleckého posudku – dítě projevilo pozitivní citovou vazbu k oběma rodičům
- soud rozhodl o intervalu střídání v délce jednoho týdne
- střídavá péče je dosud realizována úspěšně a dobrá spolupráce rodičů trvá. Oba rodiče přistupují k vzájemné komunikaci týkající se nezletilého syna velmi konstruktivně, respektují své rodičovské role a v zásadě se shodují ve výchovném působení. Lze konstatovat, že v případě obou rodičů nezletilého se jedná o jedince, kteří jsou psychicky zralými rodiči, vnímající potřeby dítěte jako své priority.

Kazuistika č. 3 – Dominik, nar. 2010

Návrh na střídavou péči podává otec.

Rozsudkem soudu z roku 2012 byl nezletilý Dominik svěřen do výchovy matky.

Návrh na střídavou péči podává otec v dubnu 2015, návrh odůvodňuje skutečností, že se jako rodiče prakticky aktuálně půl roku v péči o dítě po týdnu střídají.

Matka s návrhem otce nesouhlasí. V písemném vyjádření k soudu matka sdělila, že se obává, že střídavá péče by mohla na výchovu nezletilého nepříznivě působit a současně ohrozit jeho vývoj do budoucna.

Na žádost soudu byl zjišťován názor dítěte prostřednictvím pohovoru externího dětského psychologa s dítětem.

Závěry psychologa: chlapec pozitivně hodnotí oba rodiče, současný model péče rodičů mu vyhovuje, nejsou na něm patrné prvky ovlivňování a manipulace ze strany matky ani otce.

Psycholog doporučil soudem stvrdit institut střídavé péče.

Rozsudkem soudu byla v září 2015 nařízena střídavá péče o nezletilého Dominika s intervalem jednoho týdne. Střídavá péče probíhá dosud (1 rok).

Dílní závěry:

- střídavá péče nařízena ve věku dítěte: 4 roky a 10 měsíců

- návrh na střídavou péči podal otec
- bezproblémová komunikace mezi rodiči byla pro soud důležitou podmínkou při rozhodování o střídavé péči
- soud nevyužil znalecké posudky
- názor dítěte byl zjišťován prostřednictvím pohovoru s dítětem, který vedl dětský psycholog
- soud rozhodl o intervalu střídání v délce jednoho týdne
- nezletilý ve střídavé péči rodičů dobře prospíval a to ještě před jejím nařízením soudem
- střídavá péče o dítě je úspěšně dosud realizována.

Kazuistika č.4. - Karolína, nar. 2002

Návrh na střídavou péči podává otec.

Rozsudkem soudu z června 2008 byla schválena dohoda rodičů, kterou byla dívka svěřena do střídavé péče rodičů s intervalem jednoho týdne.

Návrh na střídavou péči předložil soudu otec dítěte, matka se k návrhu otce připojila. Rodiče spolu v době rozhodování soudu bezproblémově komunikovali o záležitostech spojených s výchovou dcery. Současně soud vycházel ze skutečnosti, že po rozpadu společné domácnosti rodiče praktikovali střídavou výchovu a to od října 2006, nezletilá Karolína byla tedy na tento systém péče rodičů zvyklá.

Otec dítěte založil novou rodinu.

V lednu 2013 se matka domáhala změny výchovy dcery do své výlučné péče s odůvodněním, že otcova současná partnerka se k nezletilé Karolíně nechová hezky a opakovaně ji fyzicky trestá. V průběhu řízení matka vzala svůj návrh na změnu výchovy zpět a to zejména z důvodu, že Karolína projevila přání zachovat střídavou péči.

Soud uložil rodičům povinnost podrobit se rodinné terapii, protože bylo zjištěno, že došlo ke zhoršení vzájemných vztahů mezi rodiči, který se projevil somatizací dítěte.

V souladu s rozhodnutím soudu rodiče kontaktovali odborné terapeutické pracoviště, kde absolvovali jednu návštěvu se závěrem, že toho času není možné s nimi terapeuticky pracovat.

V červenci 2014 při pohovoru na OSPOD Karolína sdělila, že se u otce necítí dobře a přeje si nadále být pouze ve výlučné péči matky.

V září 2014 byla Karolína psychologicky vyšetřena externím dětským psychologem ÚMČ Praha 14, který doporučil respektovat přání nezletilé, pokud jde o její svěření do péče matky.

V listopadu 2014 bylo zahájeno řízení o změně výchovy nezletilé.

Otec uvedl, že neshledává změnu výchovy v zájmu dcery, neboť vnímá výchovné prostředí a citové zázemí u matky jako méně stabilní a méně rozvíjející, přesto se rozhodl respektovat přání dcery a s jejím svěřením do výchovy matky souhlasil.

Rozsudkem soudu z března 2015 byla Karolína svěřena do výlučné péče matky.

Dílčí závěry:

- střídavá péče byla nařízena ve věku dítěte: 5 let a 10 měsíců
- návrh na střídavou péči podal otec
- bezproblémová komunikace mezi rodiči byla pro soud podmínkou pro rozhodování o střídavé péči
- znalecké posudky nebyly při rozhodování nařízeny
- názor dítěte nebyl zjišťován při nařízení střídavé péče, ale byl zohledněn v dalším řízení o změně výchovy dítěte
- názor dítěte byl zjišťován pohovorem na OSPOD, pohovorem s psychologem a slyšením před soudem
- soud rozhodl o intervalu střídání v délce jednoho týdne
- střídavá péče byla zrušena ve věku dítěte: 12 let, 7 měsíců
- ke zrušení střídavé péče došlo z důvodu zhoršení vzájemné komunikace mezi rodiči, příčina zhoršení je přičítána skutečnosti, že otec založil novou rodinu, nová manželka otce nezvládla korigovat svou negaci směrem k nezletilé Karolíně, z čehož matka dítěte vinila otce. Následná neochota na straně matky podílet se na obnově vzniklé negace ve vztahu k otci a jeho nové rodině vedla k nárůstu pocitu nepřátelství mezi rodiči, což se zákonitě negativně odrazilo i v psychickém stavu nezletilé.

Kazuistika č. 5. - Petr, nar. 1998, Vojtěch, nar. 2000

Oba rodiče požadují svou výlučnou péči.

Otec podává návrh na svou výlučnou péči o obě děti v březnu 2010. Matka následně podává návrh na výlučnou péči o děti v dubnu 2010.

Prováděným pohovorem s oběma nezletilými dětmi prostřednictvím OSPOD bylo konstatováno, že chlapci mají pozitivní citový vztah k oběma rodičům, s rodinnou situací jsou obeznámeni, nechtějí se však vyjadřovat k budoucímu uspořádání fungování rodiny.

Rodiče v průběhu soudního řízení uzavřeli dohodu o střídavé péči.

Výslechem účastníků vzal soud za prokázané, že rodiče se ve výchově vhodně doplňovali, jako rodiče se vzájemně respektují a oba mají vhodné podmínky pro výchovu dětí.

Rozsudkem soudu z června 2010 byla nařízena střídavá péče o děti s intervalem střídání jednoho týdne.

Mezi rodiči se od ledna 2013 začínají objevovat neshody týkající se financí a volnočasových aktivit pro děti. Dochází k hádkám mezi rodiči a to zejména při předávání dětí.

Neshody mezi rodiči dětí se prohlubují, to se negativně projevuje na školní přípravě obou chlapců, zejména pak v prospěchu a chování mladšího Vojtěcha. Škola, kterou Vojtěch navštěvuje, ve zprávě z června 2014 vyslovila názor, že nezletilému neprospívá střídavá péče rodičů, kteří nejsou ve shodě v otázce přípravy dítěte na vyučování a při jeho výchovném vedení.

Nezletilý Vojtěch byl v srpnu 2014 na žádost rodičů vyšetřen u externího dětského psychologa ÚMČ Praha 14 z důvodu posouzení vhodnosti pokračování střídavé péče. Psycholog konstatoval, že příčinou vzdělávacích potíží u nezletilého je zejména nesoulad rodičů v názorech na výchovu syna a jejich neshodné požadavky, kdy nezletilý samozřejmě volí méně namáhavou variantu. Podle závěrů psychologa nejsou rodiče schopni se dohodnout na jednotném směřování výchovy, tím vzniká nevhodná bipolární výchova, kterou dítě vnímá jako zmatek.

V září 2014 podává matka k soudu návrh na změnu výchovy nezletilých a navrhuje svou výlučnou péči. Otec s návrhem matky nesouhlasí a navrhuje svou výlučnou péči.

V rámci soudního jednání bylo konstatováno, že od letních prázdnin 2014 jsou obě děti ve faktické péči matky a s otcem se příliš nestýkají.

V rámci soudního řízení byl proveden pohovor soudkyně s oběma chlapci, kteří projevíli přání být nadále ve výlučné péči matky.

Rozsudkem soudu z března 2015 byl návrh matky na svěřeni obou dětí do její výlučné péče zamítnut, stejně tak byl zamítnut návrh otce na svěřeni dětí do jeho výlučné péče.

V daném případě soud dospěl k přesvědčení, že návrh rodičů na zrušení střídavé péče není důvodný. I když byly nezletilé děti ve věku, kdy obecně je třeba respektovat jejich názor a přání, soud v tomto konkrétním případě tak neučinil z důvodu velmi špatného prospěchu obou chlapců ve škole a problémům v chování, kdy současně oba se projevovali tak, že nemají na

své chování náhled. Soud došel k závěru, že výchovný přístup ze strany otce by byl pro nezletilé vzhledem k jejich problematice vhodnější, ale s ohledem na skutečnost, že se v poslední době sami s otcem stýkat nechtěli, rozhodl soud zachovat stávající střídavý výchovný režim nezletilých. Direktivní nařízení výlučné péče otce by dle soudu mohlo vést k výraznějším projevům negace obou nezletilých směrem k otci.

Matka se do rozsudku soudu odvolala a poukázala na skutečnost, že oběma rodičům a zejména pak nezletilým je vnucován model fungování, který se v minulosti neosvědčil a který si oba nezletilí nepřejí.

Městský sou jako soud odvolací střídavou péčí nezletilých dětí zrušil v září 2015.

Dílčí závěry:

- střídavá péče byla nařízena ve věku dětí: 12 let, 10 let a 3 měsíce a následně potvrzena ve věku dětí : 16 let a 9 měsíců, 15 let
- návrh na střídavou péči nepodal nikdo z rodičů, oba rodiče navrhovali svou výlučnou péči
- rodiče spolu komunikovali zcela bez problémů
- názor dětí byl zjišťován pohovorem prostřednictvím OSPOD, následně pohovorem s psychologem a pohovorem s opatrovnickou soudkyní
- soud rozhodl o střídavé péči s intervalem střídání v délce jednoho týdne
- ke zrušení střídavé péče došlo z důvodu neschopnosti rodičů dětí dohodnout se na jednotném výchovném směřování obou dětí
- špatné vztahy mezi rodiči navzájem pak dospěly v situaci, kdy matka nevedla syny k tomu, aby otce respektovali jako výchovnou autoritu a nezasáhla ve prospěch otce, když nezletilí začali projevovat tendence se s otcem nestýkat, naopak je v neprospěch otce podpořila v přesvědčení, že nebudou-li se s otcem stýkat, nic zvláštního se neděje.

Kazuistika č. 6. Jakub, nar. 2001

Návrh na střídavou péči podává otec.

Rozsudkem soudu z března 2004 byl nezletilý svěřen do péče matky.

Otec podává návrh na nařízení střídavé péče v květnu 2008.

Matka důrazně s návrhem otce nesouhlasí, svůj nesouhlas zdůvodňuje fyzickým i psychickým násilím, kterého se na ní otec v době jejich společného soužití dopouštěl.

Soud nařídil znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinická psychologie, rodičům soud nařídil mediaci.

Závěry soudně znaleckého posudku: oba rodiče se dopouštějí nevhodných výroků před nezletilým, které mají charakter ovlivňování a mohou chlapce emocionálně zatěžovat a neurotizovat. Chlapec má rád oba rodiče a přál by si, aby žili pohromadě.

Problémem dle znalce je konflikt mezi rodiči a malá schopnost komunikace mezi nimi, z hlediska uspořádání výchovy doporučuje ponechat chlapce v péči matky a realizovat co nejširší styk s otcem.

S ohledem na závěry znaleckého posudku otec na nařízení střídavé výchovy netrval a nezletilý Jakub byl rozsudkem soudu ponechán v péči matky.

V září 2010 podal otec opakovaně návrh na svěřeni syna do střídavé péče. Usnesením z listopadu 2010 přibrala soudkyně znalce z odvětví psychiatrie a klinické psychologie.

Závěry znalce: otec i matka mají k synovi dobrý vztah, chlapec má rád oba rodiče, bojí se však reakcí rodičů na různé situace, obává se jejich konfliktů. Oba rodiče jsou schopni vychovávat svého syna, ale nejsou bohužel schopni upřednostnit zájmy chlapce před vzájemným konfliktem a jeho eskalací. Psychika chlapce tím byla velmi negativně ovlivněna, nezletilý je aktuálně úzkostný, lítostivý a nevyrovnaný.

Dle znalců se střídavá péče jeví jako vhodný způsob péče o nezletilého, při němž se výchovné schopnosti rodičů mohou doplňovat. Je konstatováno, že aktuálně se rodiče dítěte v důsledku vzájemné nevraživosti a nedostatečně vyrovnaných osobností jako rodičovské autority vzájemně nerespektují. Tento problém je dlouhodobě přítomen a dle znalců není důvod se domnívat, že by se střídavou péčí zhoršil.

Rozsudkem soudu byla v červnu 2011 nařízena střídavá péče o nezletilého Jakuba s intervalem střídání jeden týden.

V květnu 2013 podal otec návrh na změnu výchovy a navrhuje svou výlučnou péči.

Matka s návrhem otce nesouhlasila a navrhuje svou výlučnou péči. Mezi rodiči je shoda týkající se konstatování, že komunikace mezi nimi nefunguje. Vzájemnou komunikaci rodičů nezlepšila ani nařízená střídavá péče, nejsou schopni se dohodovat na zásadních ani na podružnějších otázkách týkajících se jejich syna.

Pro zjištění názoru dítěte týkající se zrušení střídavé péče byl Jakub vyšetřen externím dětským psychologem ÚMČ Prahy 14 a současně byl proveden pohovor soudkyně s nezletilým.

Při pohovoru se soudkyně nezletilý projevil přání být tři týdny v měsíci u otce a jeden týden pak s matkou a současně uvedl, že si více rozumí s otcem.

Psycholog konstatoval, že mezi rodiči chybí vůle a dohoda ve vztahu k dítěti, což v chlapci vyvolává chronickou úzkost a dezorganizuje vzorce chování ve vazbě s rodiči. Psycholog doporučil zachovat střídavou péči s prodlouženým intervalem minimálně 14 dnů až jeden měsíc.

Rozsudkem soudu z února 2014 byla střídavá péče zrušena a nezletilý Jakub byl svěřen do výchovy otce, matce byl stanoven širší styk s nezletilým.

Dílčí závěry:

- střídavá péče byla nařízena ve věku dítěte: 10 let a 10 měsíců
- návrh na střídavou péči podal opakovaně otec dítěte
- komunikace mezi rodiči byla problémová
- znalecké posudky byly nařízeny, soud vychází z jejich závěrů
- názor dítěte je zjišťován ze závěrů znaleckého posudku, pohovorem s psychologem a prostřednictvím pohovoru se soudkyní mimo jednacích sálů
- soud rozhodl o střídavé péči s intervalem střídání v délce jednoho týdne
- střídavá péče byla nařízena i přes dlouhodobou problematickou komunikaci mezi rodiči,
- problematická komunikace mezi rodiči se zhoršila, u nezletilého se projevil sklony ke konfliktnímu chování
- nezletilý Jakub necítil stabilizaci ani stálé a pevné zázemí, dlouhodobě konfliktní vztah mezi rodiči vedl k vytvoření dezorganizované vazby nezletilého k oběma rodičům, která nastává, když jsou rodiče zdrojem bezpečí i ohrožení zároveň
- střídavá péče je zrušena ve věku dítěte: 12 let a 7 měsíců.

Kazuistika č. 7 – Markéta, nar. 2002, Roman, nar. 2005

Návrh na střídavou péči podal otec dětí.

V dubnu 2013 matka dětí podala návrh na úpravu poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu manželství rodičů, navrhuje svou výlučnou péči.

Otec s návrhem matky nesouhlasí a navrhuje střídavou péči.

Matka se střídavou péčí otce o děti nesouhlasila, jako důvod uvádí nadměrné hygienické návyky na straně otce, který trpí úzkostnými stavy.

Soud ustanovil znalce z odvětví klinické psychologie a dětské psychiatrie. Úkolem znalců bylo zjistit, zda by byla pro děti vhodná střídavá výchova.

Znalci nezjistili ani u jednoho z rodičů závažné výchovné nedostatky ani osobnostní poruchu, pro kterou by byla omezena jejich možnost podílet se na výchově dětí. Bylo zjištěno, že děti mají pozitivní citové vazby k oběma rodičům.

Po komplexním zhodnocení všech faktů došli znalci k názoru, že pro další harmonický vývoj obou dětí je za daných okolností relativně nejlepší, aby vyrůstaly ve střídavé péči rodičů. Znalci navrhli interval střídání po jednom až dvou týdnech. Rodičům doporučili využít odborné terapeutické pomoci pro zlepšení vzájemné komunikace.

Rozsudkem soudu byly v srpnu 2014 obě děti svěřeny do střídavé péče rodičů s intervalem jednoho týdne.

Proti výroku soudu o střídavé výchově podala matka dětí odvolání. Matka zpochybnila kvalitu všech vyšetření a správnost výsledků znaleckého zkoumání týkající se její osoby a zejména osoby otce. Současně namítla, že znalci zcela ignorovali přání dětí zůstat ve výlučné péči matky.

Na výzvu odvolacího soudu byl s oběma dětmi proveden pohovor v rámci OSPOD. Obě děti při pohovoru uvedly, že si střídavou výchovu nepřejí, vyslovily přání zůstat v péči matky a s otcem se pravidelně stýkat.

Odvolací soud nepovažoval výtku matky ohledně správnosti znaleckého zkoumání za důvodnou. Podrobně se soud zabýval názorem dětí. Soud v této souvislosti konstatoval, že chování a nikoliv zcela běžné hygienické požadavky otce byly po celou dobu rodinného života standardem, nebylo prokázáno, že by došlo k výraznému posunu v chování otce, proto není důvod, aby byly nyní brány jako příčinu nenařizení střídavé péče. Větší volnost ve výchově na straně matky, která dětem nyní více vyhovuje, nemůže být podle soudu důvodem pro vyloučení otce ze střídavé výchovy. Odvolací soud vyslovil názor, že i přes nesouhlas dětí pro ně bude střídavá péče přínosem, protože působení otce jako mužského elementu je pro správný rozvoj dětí nezastupitelný.

V závěru odvolací soud konstatoval, že argumenty svědčící pro střídavou péči jsou silnější než přání dětí a rozsudek soudu I. stupně o střídavé péči s intervalem jednoho týdne potvrdil. Rozsudek odvolacího soudu byl vydán v lednu 2015.

V lednu 2016 matka dětí podala návrh na změnu výchovy a navrhuje svěřit děti do své výlučné péče. Návrh odůvodňuje skutečností, že obě děti opakovaně odmítly přejít po týdnu do péče otce a v jeho péči se necítí dobře. Nový rozsudek nebyl v dané věci dosud vydán.

Dílčí závěry:

- střídavá péče byla nařízena ve věku dětí: 11 let a 9 měsíců, 9 let a 3 měsíce
- návrh na střídavou péči podává otec
- od rozchodu rodičů je jejich vzájemná komunikace problematická, důležitá podmínka pozitivní komunikace mezi rodiči není splněna
- znalecké posudky byly nařízeny, soud při rozhodování vycházel ze závěrů znaleckých posudků
- názor dítěte byl zjišťován prostřednictvím znaleckého zkoumání a následně pohovorem prostřednictvím OSPOD
- soud rozhodl o intervalu střídání v délce jednoho týdne
- střídavá péče byla realizována po dobu jednoho roku
- matka podala po roce od rozhodnutí o střídavé péči návrh na změnu výchovy.

4. Výsledky analýzy a diskuse

Odpověď na výzkumnou otázku č. 1:

Ve všech případech výběrového souboru podával návrh na střídavou péči vždy otec dítěte. Pouze v jednom případě se matka k návrhu otce na střídavou péči připojila. Ve všech ostatních případech to byly vždy matky, které naopak s navrhovanou střídavou péčí nesouhlasily. Důvodem jejich nesouhlasu byly buď vyjádřené obavy o dítě (2 případy) nebo uváděné nedostatky na straně otce případně sdělení týkající se násilí, kterého se měl otec v průběhu společného soužití dopouštět (3 případy).

Nezaznamenala jsem jediný případ, kdy by střídavou péči navrhovala sama matka dítěte. Domnívám se, že je to dáno dosud stále platnou normou, že o děti pečují a vychovávají je matky. Tento společenský status ani s obrovským civilizačním pokrokem neztratil nic na své síle. Spousta lidí bez ohledu na věk, vzdělání a profesní zařazení ve společnosti je stále přesvědčena, že děti by měly vyrůstat s matkou. Ve většině případů zastávají tento názor i otcové dětí.

Povědomí o tradičním rozdělení rolí v rodině je mezi veřejností tak silné, že většina rodičů o střídavou péči nejeví zájem. Tato skutečnost je podle mého názoru důvodem, proč jsem za zkoumané období pěti let, kdy každý rok probíhá několik desítek opatrovnických soudů ve věci úprav porozvodové péče o děti, zaznamenala pouze omezený počet návrhů a následných rozhodnutí o střídavé péči.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 2:

Bezproblémová komunikace mezi rodiči je podle celé řady psychologů hodnocena jako významná ne-li přímo rozhodující podmínka pro vydání rozsudku o střídavé péči. Psychologové nedoporučují rozhodnout o střídavé péči v případech, kdy rodiče nejsou schopni spolu komunikovat, protože tak je ohrožena i kvalita péče o dítě a harmonie jeho výchovy.

Analýzou kazuistik jsem zjistila, že tato podmínka byla soudem vnímána jako důležitá ve čtyřech případech, ve třech případech soud rozhodl o střídavé péči i přes zjevné neshody mezi rodiči a jejich vzájemně problematickou komunikaci. Je možné, že soud vycházel z tvrzeného předpokladu, že střídavá péče bude rodiče dítěte svým způsobem nutit k vzájemné komunikaci, což povede k jejímu zefektivnění a zlepšení. Tedy, že střídavá péče by mohla být důvodem, pro který se z problémové komunikace mezi rodiči stane plynutím času komunikace bezproblémová. K naplnění tohoto předpokladu, byť ze strany soudu dobře

míněného, nedošlo ani v jednom případě. Naopak ve dvou případech, kdy původně byla konstatovaná dobrá komunikace mezi rodiči, došlo v průběhu realizování střídavé péče k jejímu postupnému zhoršení.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 3:

Znalecké posudky pro zjištění vhodnosti modelu střídavé péče byly soudem nařízeny ve 4 případech, ve 3 případech nařízeny nebyly.

Je možné konstatovat, že znalecké posudky volí soud jako častou metodu zjištění vhodnosti střídavé péče v daném konkrétním případě. Téměř pokaždé pak tuto metodu soud použije, jedná-li se o situaci, kdy jeden z rodičů se střídavou péčí zásadně nesouhlasí.

Závěry znalců představují pro soud podstatnou a důležitou informaci při rozhodování o střídavé péči, závazné však pro něj nejsou.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 4:

Názor dítěte byl soudem zjišťován ve všech zkoumaných případech.

U všech dětí byly jejich názory týkající se střídavé péče zjišťovány buď formou soudem nařízených znaleckých posudků, pohovorem prostřednictvím OSPOD, případně pohovorem s externím dětským psychologem ÚMČ Praha 14 a nebo pohovorem vedeným soudkyní v rámci jednání i mimo jednací síň. V některých případech došlo ke kombinaci několika různých způsobů zjišťování názoru a přání dítěte.

Pro rozhodování soudu o střídavé péči má zjištěný názor dítěte významnou váhu. Přesto mohu konstatovat, že i přes důležitost, která je názoru dítěte ze strany soudu přikládána, se jím soud řídit nemusí. Dokladem tohoto tvrzení jsou kazuistiky č. 5 a č. 7, kdy soud s ohledem na konkrétní specifika daného případu rozhodl zcela odlišně od projeveného názoru a přání dětí. Přes nesouhlas dětí bylo rozhodnuto o střídavé péči s odůvodněním, že v daných případech je mužský element při výchově dětí velmi podstatný. Pro další vývoj a výchovu dětí byla tato skutečnost soudem vyhodnocena jako významnější a důležitější než skutečnost, že na projevený názor dětí nebude brán ohled.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 5:

Ke zrušení střídavé péče došlo v 5 případech, střídavá péče dosud probíhá ve 2 případech.

Příčinou zrušení střídavé péče byly na základě mé analýzy osobnostní předpoklady rodičů, kteří nebyli schopni a ani ochotni k vzájemné spolupráci v zájmu dítěte, dále konfliktní vztahy mezi rodiči, nejednotné výchovné směřování dětí a neochota rodičů ke zlepšení

vzájemné komunikace ve prospěch dětí. To vše následně vedlo k nepříznivým následkům v psychickém vývoji dětí.

Analýzou zjištěné příčiny nefunkčnosti nařízené střídavé péče jsou ve shodě se zjištěnými tvrzeními odborníků, kteří za nevhodné předpoklady střídavé péče označili nevraživost a konflikty mezi rodiči, některé osobnostní předpoklady a zejména pak neochotu rodičů dětí ke kompromisům a nedostatek vzájemné tolerance.

Dle mého mínění problémová komunikace mezi rodiči sama o sobě nemusí být nutně důvodem, pro který by střídavá péče nemohla být nařízena. Důležitější skutečností je uvědomělý postoj k rodičovství a ochota a vůle rodičů upřednostňovat prospěch dětí před svým vlastními zájmy. Nejsou-li zmíněné aspekty v chování a jednání rodičů přítomny, troufám si konstatovat, že by střídavá péče nařízena být neměla.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 6:

Střídavá péče dosud probíhá pouze ve dvou případech ze sedmi rozhodnutí o střídavé péči. Analýzou těchto konkrétních případů jsem dospěla k názoru, že střídavá péče je dobrým řešením porozvodové situace rodičů jen tehdy, pokud se jedná o rodiče, kteří v sobě mají tolik sebereflexe, že si připustili, že se na rozchodu také nějak podepsali a následně se snaží zůstat dobrými rodiči pro své dítě. Jedná se o rodiče, kteří spolu „nesoupeří“, ale naopak se ve svých rodičovských rolích plně respektují a ve prospěch dítěte jsou schopni a ochotni dělat kompromisy.

Diskutujeme-li o tom, zda střídavá péče je nebo není vhodnou alternativou porozvodové péče o dítě, pak docházím k závěru, že to není primárně střídavá péče, která by mohla v budoucnu působit nevhodně na dětskou psychiku a příznivý vývoj dítěte, ale že jsou to v mnoha případech sami rodiče, kteří svým nevhodným chováním a jednáním poškozují zdravý vývoj vlastních dětí.

IV. Závěr

O střídavé péči se bude ještě hodně diskutovat. Problém rozvodů, je totiž v dnešní uspěchané době, kdy hodnoty již nejsou stejné jako před lety, stále aktuálnější. A tak se i manželství stává pro mnohé jen určitou částí života, nikoliv jeho celoživotní součástí. O příčinách této skutečnosti můžeme spekulovat, důvodů proč se tomu tak děje, může být jistě více. Jediným, vždy stejným a podstatným problémem, ovšem je, že si mnoho rodičů neuvědomuje, jak velkou zátěž znamená rozvod pro děti. Následná porozvodová péče o děti se pak odvíjí od toho, jak budou rodiče dětí schopni a ochotni vzájemně komunikovat a ve prospěch dítěte spolupracovat.

Střídavá péče jako jedna z forem uspořádání péče o děti po rozvodu nebo rozchodu rodičů zůstává využívána ve velmi málo případech. Může to být způsobeno dosud stále pevně zakotveným přesvědčením, že je to právě žena, která se má starat o děti. Pro spoustu lidí a zejména pro většinu matek je jakousi společenskou normou skutečnost, že děti patří k matce nebo také, jinak řečeno, že děti patří matce. I přes obrovský civilizační pokrok v jiných oblastech společenského života nebyl historicky daný základ tohoto náhledu na péči o děti překonán. V mnoha případech je to také způsobeno skutečností, že tento názor zastávají i sami otcové, kteří se mnohdy ani v průběhu fungování manželství žádným způsobem aktivně na péči o děti a na jejich výchově nepodílejí. Otcové, kteří se již před rozpadem manželství či partnerství na péči o dítě aktivně podíleli, o střídavou výchovu zájem mají.

Z mé analýzy kazuistik vyplývá, že z rodičů to byl právě vždy otec dětí, kdo podával návrh na střídavou péči.

Kazuistiky jasně ukázaly, že když jsou rodiče schopni domluvy a jednájí v zájmu dítěte, může střídavá péče fungovat. Pokud však mezi rodiči přetrvává vzájemná nevraživost, zášť a konfliktní komunikace, do které je někdy zatahováno i dítě, pak střídavá péče může dětem i přihoršit. Kazuistiky prokázaly, že střídavá péče klade větší nároky na rodiče právě v tom, že musí být ochotni dobře komunikovat o všech aspektech vývoje dítěte. Jen tehdy totiž může být střídavá péče opravdu v zájmu a ve prospěch dítěte.

Model střídavé výchovy má v uspořádání péče o dítě po rozvodu manželství rodičů nebo po rozchodu rodičů své místo, ale myslím si, že není určen pro všechny rodiče a pro všechny děti. Střídavá péče klade větší nároky na osobnosti rodičů jako takové, vyžaduje jejich větší sebereflexi, více vzájemné tolerance, respektu a velkorysosti. Jen psychicky vyrovnané osobnosti rodičů, kteří jsou ochotni povznést se nad své osobní problémy, zapomenout na

případné vzájemné neshody a myslet v první řadě na své děti, jsou rodiči v tom pravém slova smyslu.

O střídavé péči by mělo být rozhodováno pečlivě a citlivě s ohledem na specifika každého jednotlivého případu. Domnívám se ale, že žádné sebepečlivější rozhodnutí soudu nemůže nahradit vůli a ochotu rodičů spolupracovat v zájmu dítěte.

Podstatným pozitivem střídavé péče je především pokračování citového vztahu dítěte s oběma rodiči, který přispívá k optimálnímu rozvoji osobnosti dítěte. Každý z rodičů totiž poskytuje dítěti jiné hodnoty, jiný výchovný přístup i vzor pro život a to je pro zdravý vývoj dítěte zásadní.

V. Zdroje a literatura

1. Právní předpisy

Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem přijaté Výborem ministrů rady Evropy dne 17. listopadu 2010 a důvodová zpráva. in Milan Trávníček, „Střídavá péče“, Praha: C.H.Beck, 2015.

Úmluva o právech dítěte ze dne 20.11.1989, vyhlášená sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí ČSFR č. 104/1991 Sb.

Zákon č. 472/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

2. Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 27.1.2005, sp.zn. I. ÚS 48/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 10.1.2008, sp. zn. I. ÚS 2412/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 23.2.2010, sp.zn. III. ÚS 1206/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 18.8. 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 5.9.2012, sp.zn. II. ÚS 1835/12.

Nález Ústavního soudu ze dne 26.5.2014, sp.zn. I. ÚS 2482/13.

Nález Ústavního soudu ze dne 9.6.2014, sp.zn. I ÚS 1506/13.

Nález Ústavního soud ze dne 30.12.2014, sp.zn. I. ÚS 1554/14.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13.4.2011, sp.zn. I. ÚS 709/11.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25.3.2015, sp. zn. I. ÚS 122/15.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.5.2015, sp. zn. IV. ÚS 3583/14.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12.8.2015, sp. .zn. I.ÚS 1234/15.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13.8.2015, sp. zn. III. ÚS 1544/15.

3. Literatura

Bakalář, E. a kol. autorů. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, 124 s. ISBN 80-246-1089-2.

Berger, M., Gravillon, I. *Když se rodiče rozvádějí*. 1. vydání. Praha: Portál, 2011, 136 s. ISBN 978-80-7367-843-2.

- Čírtková, L. *Forenzní psychologie*. 2. vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
- Hrušáková, M., Králíčková, Z. *České rodinné právo*. 3. přepracované a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 398 s. ISBN 80-723-9192-5.
- Kraus, B., Poláčková, V. et al. *Člověk prostředí výchova*. 1.vydání. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-731-5004-2.
- Matějček, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. vydání. Praha: Portál, 2011, 342 s. ISBN 978-80-262-0000-0.
- Matějček, Z. , Dytrych, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*.1. vyd. Praha: Grada, 2002, 128 s. ISBN 80-247-0332-7.
- Matoušek, O., Pazlarová, H. a kol. *Podpora rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014, 176 s. ISBN 978-80-262-0697-2.
- Novák, T. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. 1.vydání. Praha: Grada, 2012, 144 s. ISBN 978-80-247-4110-9.
- Novák, T. *Střídavá péče o dítě*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013, 168 s. ISBN 978-80-262-0342-1.
- Novák, T. *Vztah otce a syna*. 1.vydání. Praha: Grada, 2008, 136 s. ISBN 978-80-247-2079-1.
- Petrusek, M. (vyd.), *Velký sociologický slovník*. Praha: 1996, II. 940. ISBN 80-7184-310-5.
- Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 176 s. ISBN 80-717-8559-8.
- Špaňhelová, I. *Dítě a rozvod rodičů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 184 s. ISBN 978-80-247-3181-0.
- Trávníček, M. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015,144 s. ISBN 978-80-7400-596-1.
- Warshak, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vydání. Praha: Portál, 1996, 237 s. ISBN 80-7178-089-8

4. Internetové zdroje

ADHD[online]. [cit. 14.3.2016]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/ADHD>.

Bakalář, E. Syndrom zavrženého rodiče. [online] Publikováno 2002. [cit.15.2.2016]. Dostupné z <http://www.iustin.cz/Litera/BAKNOV.asp>.

Bělohávková, L. Co je to Aspergerův syndrom? [online]. Publikováno 15.6.2012. [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: <http://www.aspergeruvsyndrom.cz/o-as/co-je-to-as>.

Fulchiron, H. Custody and Separated Families: The Example of French Law. [online]. [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: <http://heinonline.org/HOL/landingPage?collection=journals&handle=hein.journals/famlq39&div=26&id=&page=>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina>

Klimeš, J. Střídavá výchova a styk s dítětem po rozchodu. [online]. [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: [http:// Klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf](http://Klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf).

Kovářová, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. [online]. Publikováno 9.4.2015. [cit. 22.4.2016]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/stridava-pecce-velebena-i-proklinana>.

Mertin, V. Dvakrát doma. [online]. Publikováno 27.7.2011. [cit. 23.3.2016]. Dostupné z: <http://www.stridavka.cz/dvakrat-doma.html>.

Mýty a bludy o střídavé péči [online]. [cit. 26.3.2016]. Redakce@kdejsitato.cz. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/myty-a-bludy-o-stridave-vychove.html>.

Paloncy, M. Střídavé péči lidstvo ještě nedorostlo. [online]. Publikováno 13.5.2014. [cit. 22.4.2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/335450-stridave-peci-lidstvo-jeste-nedorostlo.html>.

Pintens, W. Pignolet, D. Parental Responsibilities, National report – Belgium. [online]. [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Belgium-Parental-Responsibilities.pdf>.

Pravda o střídavé péči v EU 5. díl. [online]. Publikováno 31.8.2011. [cit. 29.4.2016]. Dostupné z: <http://www.jedendomov.cz/stridava-pecce-ve-svete/168-pravda-o-stridave-peci-v-eu-5>

Syndrom zavrženého rodiče. [online]. [cit. 15.2.2016]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/dusledky-vylucne-pecce-jednoho-rodice/syndrom-zavrzeneho-rodice.html>.

Vodička, J. Cochemský model: šance pro naše děti. [online]. Publikováno 13.6.2010. [cit. 24.4.2016]. Dostupné z: <http://www.stridavka.cz/cochemsky-model-sance-pro-nase-deti-cast-1.html>.

Výchova v rodině. [online]. [cit. 15.2.2016]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/vychova-v-rodine.html>.

5. Časopisecká literatura

Jedelská, E. Měly by rozvodové soudy dávat přednost střídavé péči? Časopis Psychologie Dnes, 2011, ročník 17, číslo 3.

Kramulová, D. Střídavá výchova ano nebo raději ne? Časopis Psychologie Dnes, 2008, ročník 14, číslo 3.

Novák, T. Je dítě schopno pravdivě odpovědět na otázku, u kterého z rodičů by po rozvodu chtělo žít? Právo a rodina, 2004, ročník 6, číslo 7.